

AYT DİN KÜLTÜRÜ

ÖZETİ

» 1- VAROLUŞUN VE HAYATIN ANLAMINI

Ahret inancı kişinin bu dünyayı anlamlandırmasını ve niçin yaratıldığının farkına varmasını sağlar. Ahret inancı sayesinde insan, kafasındaki pek çok sorunun cevabını bulur ve hayatını daha huzurlu ve mutlu bir şekilde sürdürür.

Allahü Teala, akıl ve irade sahibi olan insanı yaptığı davranışlardan sorumlu tutacağını ifade etmiştir.

Aklını ve iradesini kullanmaya başlayan insan *“Ben niçin yaratıldım? Bu dünyaya geliş amacım nedir? Öldükten sonra ne olacağım?”* gibi soruları sormaya başlar.

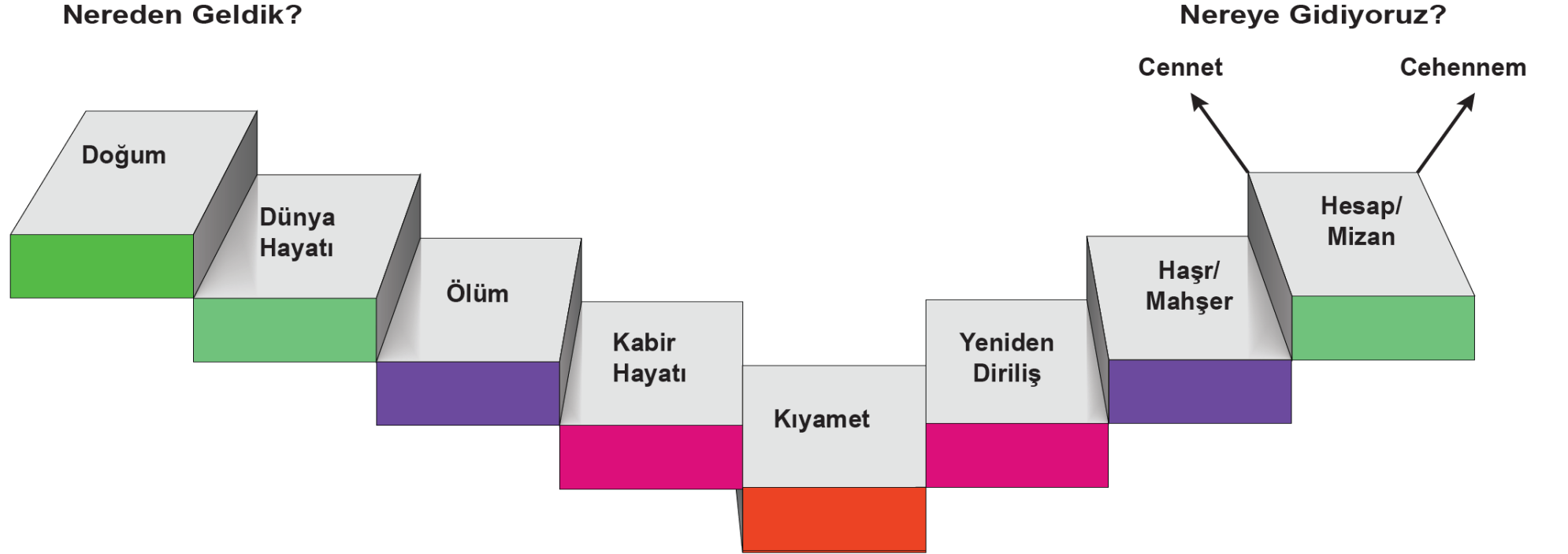
Bu soruları doğru cevap alabilmek için evrendeki düzen ve uyumu gözlemler ve buradan bir cevaba ulaşmaya çalışır. İnsan, Allah'ın (cc) kendisine vermiş olduğu selim aklı ve özgür iradeyi kullanarak evrendeki bu düzeni tefekkür etmeli, bunların başıboş ve amaçsız bir şekilde yaratılmayacağını farkına varmalı ve Allah'a olan kulluk borcunu yerine getirmelidir.

» Ahiret İnançının Bireye ve Topluma Kazandırdığı Faydalar Nelerdir?

- Ölüm korkusunu hafifletir** ve ahiret inancıyla bir yaşam sonrası olduğunu bilmek huzur sağlar.
- Sorumluluk bilincini artırır**, yapılan her iyiliğin ve kötülüğün karşılığı olacağını öğretir.
- Kanaatkâr ve sabırlı olmayı öğretir**, dünyanın geçici olduğunu fark ettirir.
- Bencillik ve aşırı hırstan uzaklaştırır**, insanı erdemli ve ahlaklı bir yaşam sürmeye teşvik eder.
- Yardımlaşma ve paylaşma duygusunu geliştirir**, toplumsal dayanışmayı artırır.
- İnsan ilişkilerini olumlu yönde etkiler**, dürüstlük, saygı ve sevgiyle hareket etmeyi sağlar.
- Kötü alışkanlıklardan uzak durmayı sağlar**, hırsızlık, iftira, dedikodu gibi olumsuz davranışları azaltır.
- Doğa ve hayvanlara karşı merhametli ve saygılı olmayı öğretir.**
- İnsanı disiplinli ve düzenli bir yaşam sürmeye teşvik eder.**
- Sabır, şükür ve tevekkül anlayışını güçlendirir.**
- İyilik yapmaya yönlendirir**, insanlığa faydalı olma bilinci kazandırır.
- Görev ve sorumlulukları yerine getirme konusunda hassasiyet kazandırır.**

» 2- AHİRET ALEMİ

» **A) Ölüm:** İnsan ruh ve bedenden oluşan bir varlıktır. Ruh bedenden ayrıldığı zaman insan için kaçınılmaz bir gerçek olan ölüm meydana gelecektir. İnsanın ömrünün sona erdiği ana “Ecel” denir. Kişi ecelinin ne zaman olduğunu bilemez, ecelini öne alamaz veya geciktiremez.

Allahü Teala, ölümü yaratmasının temel nedenini, “İnsanlardan hangisinin güzel amel işlediklerini tespit etmek, onları imtihanana tutmak” olarak ifade etmiştir. Ölüm, kişinin dünyadan ahirete geçiş kapısıdır.

» **B) Kabir Hayatı (Berzah):** Kabir hayatının bir diğeri ismi de berzahdır.

Berzah, iki şey arasındaki set, perde veya engel demektir. Kişi vefat ettikten sonra ruh bedenden ayrılır ve İslam inancına göre kefenlenerek kabre konulur.

Kişi, kabirde yeniden dirilişin olacağı güne kadar bekler. Bu sırada *Münker* ve *Nekir* isimli iki melek gelerek ona bazı sorular sorarlar.

Kişi bu sorulara doğru cevap verirse Peygamberimizin ifadesi ile kabri cennet bahçelerinden bir bahçe olur ve yeniden diriliş gününe kadar rahat ve huzur içinde olur.

Eğer sorulara doğru cevap veremezse kabri cehennem çukurlarından çukur olur ve yeniden diriliş gününe kadar sıkıntılı zamanlar geçirir.

C) Birinci Kez Sura Üflenilmesi ve Kıyametin Kopması: İsrail isimli melek sura iki defa üfleyecektir.

İlk üflemesinde kıyamet olayı gerçekleşecek, dünya hayatı son bulacak, yeryüzü ve içindeki canlılar tamamen yok olacaktır. *Kıyamet*, Arapça kökenli bir kelime olup sözlükte “*ayağa kalkmak ve dikilmek*” demektir.

Evrendeki düzenin bozularak, dünya hayatının sonu bulup her şeyin yok olmasına kıyamet denir.

Kıyamet günü Allahü Teala hariç tüm evren ve içindeki canlılar yok olacaktır. Kıyametin vaktini sadece Allahü Teala bilir.

» **D) İkinci Kez Sura Üflenilmesi ve Yeniden Diriliş (Ba's):** Kıyamet koptuktan ve evrendeki her şey yok olduktan bir müddet sonra İsrail (as) sura ikinci defa üfleyecektir.

Bu üfleştikten sonra ilk insandan itibaren yer yüzünde yaşamış ne kadar canlı varsa yeniden diriltilecektir.

“O gün insanlar hakka çağırır o korkunç sesi işiteceklerdir. İşte bu, (kabirlerden) çıkış günüdür.” (Hac, 7.ayet)

» **E) Mahşer Meydanında Toplanma (Haşır):**

Yeniden diriltilen tüm canlılar “Mahşer” ismi verilen büyük bir meydana toplanırlar. Buna “**Haşır**” denir.

Mahşer günü insanlar kendi derdine düşecek, kimsenin gözü kimseyi görmeyecektir.

» **F) Hesaba Çekilme:**

Mahşer meydanında insanlara amel defterleri dağıtılarak dünyada iken yaptıkları bildirilir.

Bu amel defterlerinde insanların yapmış oldukları en küçük bir iyilik de kötülük de yer alacaktır. İnsanlara amel defterleri dağıtıldıktan sonra hesaba çekilme süreci başlayacaktır. İnsanları hesaba bizzat Allahü Teala çekecektir.

Hesaba çekilme sürecinde insanlara yaptıkları gösterilecektir. İnsanlar bunları inkar ederse ağızları mühürlenecek, elleri ve ayakları şahitlik edecektir.

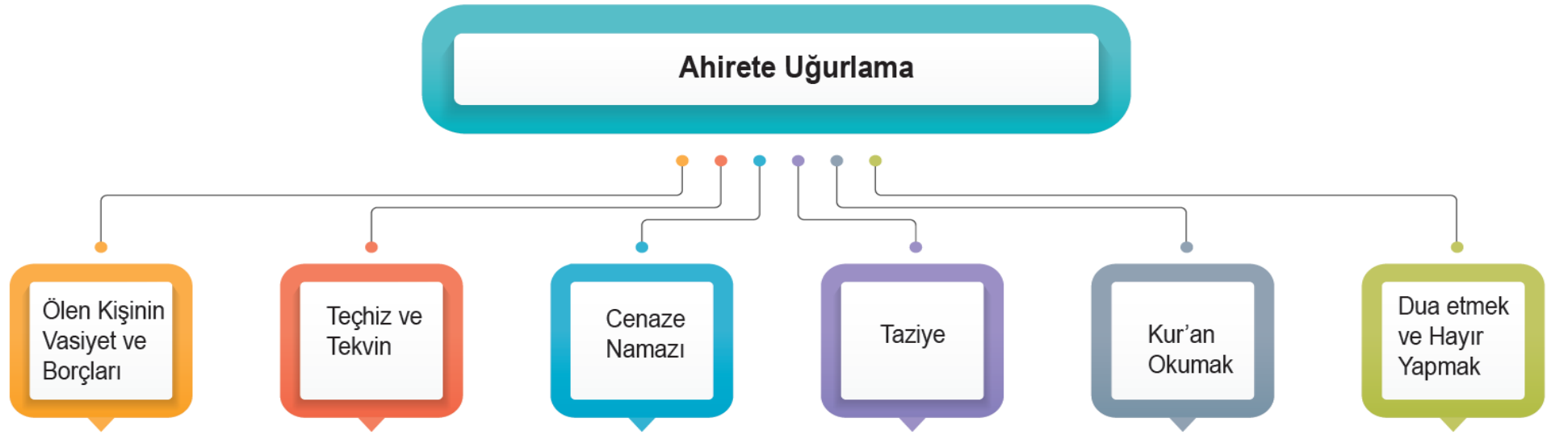
“O gün onların ağızlarını mühürleriz; yaptıklarını bize elleri anlatır, ayakları da şahitlik eder.” (Yasin, 65.ayet)

» **G) Mizan:** Hesaba çekilme işlemi bittikten sonra kişinin yapmış olduğu iyilik ve kötülükler “**Mizan**” ismi verilen hassas bir terazide tartılacaktır. Sevabı günahından daha çok olanlar cennete, günahı sevabından çok olanlar ise cehenneme gideceklerdir.

» **H) Cennet ve Cehennem:** Ameller tartılıp, cennet ve cehennemliklerin belli olmasından sonra tüm insanlar cehennem üzerine kurulu olduğu rivayet edilen Sırat Köprüsünden geçeceklerdir.

Sevabı günahından çok olanlar köprüyü geçerek cennete ve Kevser havuzuna ulaşacaklar, günahı çok olanlar ise bu köprüyü geçemeyerek düşecek ve cehenneme gideceklerdir.

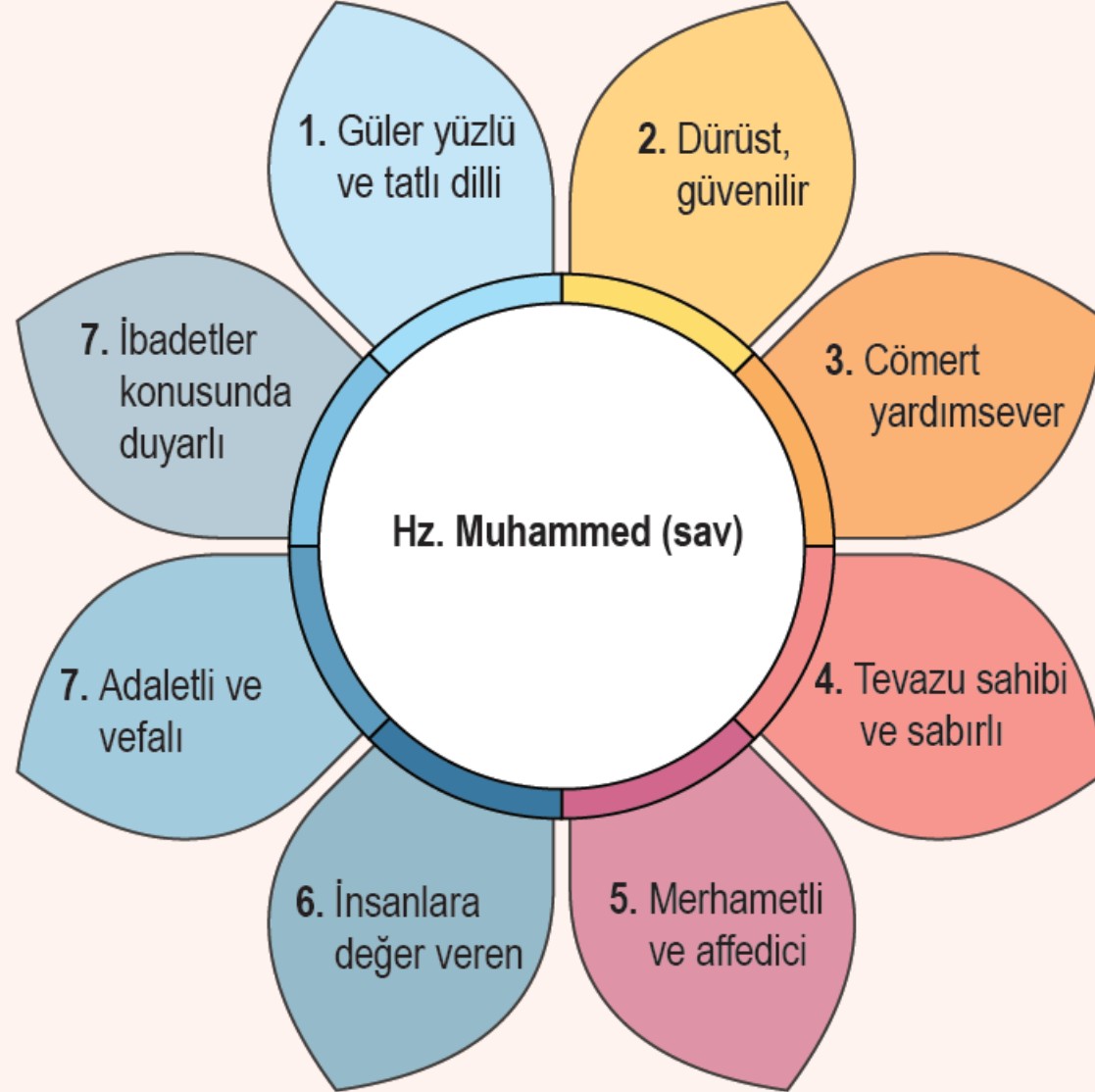
Teçiz Ölen kişiyi yıkamak, kefenlemek gibi defnedilmesine hazır hale getirecek işlemler.
Tekfin Ölen kişinin baştan aşağıya usulüne uygun kefenlenmesi.

Cenaze Namazını Kılmak: Kişi vefat ettikten sonra güzelce yıkanır ve kefenlenir. Sonra da cenaze namazı kılınması için camiye getirilir ve musallaya konulur. Cenaze Namazı, farz-ı kifaye bir namazdır. Bu namazın rüku ve secdesi yoktur. Dua niteliği taşır.

Cenaze töreninde şu başlıklara dikkat edilir;

- Cenaze alkışlanmaz.
- Yüksek sesle bağırılmaz, feryat edilmez, slogan atılmaz.
- Sessiz bir şekilde tabutun arkasından yürünür.
- Vefat eden kişi için Allah'a (c.c.) dua edilir.
- Ailenin acısı paylaşılır.
- Ölüm hatırlanarak tefekkürde bulunulur.

» 1- HZ. MUHAMMED'İN (SAV) ŞAHSİYETİ

» **A) Dürüst ve Güvenilir Olması:** Hz. Muhammed, kendisine Peygamberlik verilmeden önce de Arap toplumunda güvenilirliği ile ön plana çıkmış biriydi. Bu sebeple Araplar, kendisine güvenilir anlamına gelen **“el-Emin”** lakabını vermiştir.

Hz. Muhammed kendisine emanet edilen eşyaları muhakkak sahiplerine teslim etmiştir. Verdiği sözleri yerine getirmiş, imzaladığı anlaşmalara ihanet etmemiştir. Hudeybiye Antlaşması sonrasında Müslüman olup kendisine gelen Ebu Cendel'i anlaşma gereği Mekkelilere teslim etmesi buna en güzel örnektir. Şaka dahi olsa asla yalan konuşmamıştır.

» **B) Affedici ve Merhametli Olması:** Merhamet, kişinin başka bir can taşıyan varlığa karşı şefkatli olması, ona sevgi ve saygısını göstermesidir. Allahü Teala Peygamberimizin merhametini överek *“Andolsun size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir.”* (Tevbe, 128.ayet) buyurmuştur.

Hz. Muhammed Taif'te kendisini şehre sokmayan ve taşıyan insanlara bile hayır dua etmiş *“Rabb'im! Halkımı bağışla, onlar ne yaptığını bilmiyor.”* demiştir.

Savaş esnasında çocuklara, yaşlılara, kadınlara ve din adamlarına dokunulmamasını istemiştir.

Hayvanların bakımı, çalıştırılması ve doğal hakları konusunda Müslümanlara sık sık uyarıda bulunmuş, gereksiz yere ağaç kesimini yasaklamıştır.

» **C) Adil Olması ve Hakkı Gözetmesi:** Adalet, “*her hak sahibine hakkını vermek, ölçülü ve dengeli olmak*” demektir. Hz. Muhammed (sav), her zaman adaletli olmuş, insanlar arasında ırk, dil, kabile ayrımı yapmamış, en yakını bile olsa onun da cezasını vermiştir.

Gençlik dönemlerinde mazlumun hakkını savunmak için *Hılfu'l- Fudul'a (Erdemliler Topluluğu)* katılmıştır.

Bedir Savaşı'nda esir düşen amcası Abbas ve damadını fidye almadan serbest bırakmamış, herhangi bir suç işleyen kızı Fatıma dahi olsa cezalandıracağını ifade etmiştir.

» **D) Hoşgörülü (Müsamahakar) Olması:** Hoşgörü, kişinin kendinden farklı düşünenlere saygı göstermesi, insanların kendisine yapmış olduğu hataları görmezden gelmesidir.

Peygamberimiz insanların dine baskı ve tehdit ile değil gönül rızası ile girmelerini istemiştir.

Hz. Muhammed, Medine'ye hicret ettiği zaman orada yaşayan Yahudiler ile herkesin dinini özgürce yaşaması ve toplumsal barışın sağlanması için bir anlaşma yapmıştır.

Necran'dan Peygamberimizle görüşmek için Medine'ye gelen Hristiyanları Mescid-i Nebi'de misafir etmiştir. Onlar ibadet etmek için izin istediklerinde ise mescidin bir bölümünü onların ibadeti için tahsis etmiştir.

Mekke fethedildikten sonra kendisine uzun yıllardır düşmanlık yapan insanlara karşı hoşgörü ile yaklaşmış, onları affederek özgür bırakmıştır.

» **E) Sabırlı, Kararlı ve Cesur Olması:** Sabır; kişinin başına gelen her türlü olumsuz duruma katlanması, isyan etmemesidir. Allahü Teala, Kur'an-ı Kerim'de sabredenlerle beraber olduğunu ve onlara yardım edeceğini ifade etmiştir. Allah Resulü, küçük yaşta anne ve babasını kaybetmiştir. Zorluklar karşısında yılmamış, sabrederek sıkıntıların üstesinden gelmiştir. Hz. Fatıma hariç bütün çocukları kendisi hayatta iken vefat etmiş, O tüm bu zorlukları sabrederek aşmıştır.

İslam'a davet sırasında kendisine yapılan her türlü teklifi “*Bir elime Güneş'i diğer elime Ay'ı verseler yine de bu davadan vazgeçmem*” diyerek reddetmiştir.

» **F) Mütevazi (Alçakgönüllü) Olması:** Alçakgönüllü olmak, kişinin herhangi bir gurur ve kibre kapılmaması, insanlara karşı son derece saygılı ve sevgi dolu olmasıdır.

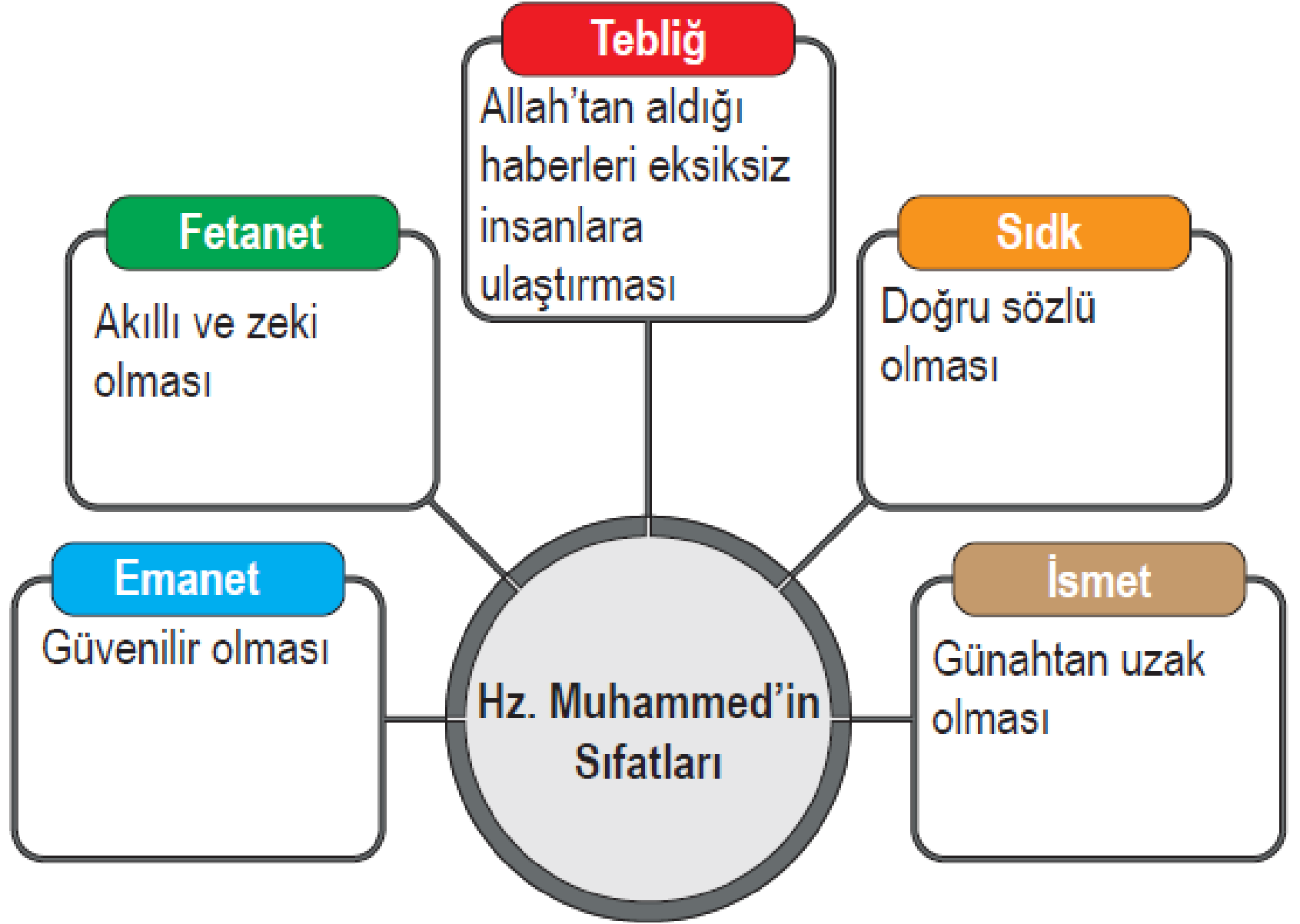
Allahü Teala Kur'an-ı Kerim'de "*Rahman'ın kulları, yeryüzünde tevazu ile yürüyen kimselerdir...*" diyerek alçak gönüllü olmayı övmüştür.

Hiz. Aişe Peygamberimizin ev içinde iken diğer insanlar gibi olduğunu, onun ev işlerine yardım ettiğini, kendi özel işlerini kendisinin yaptığını ve çarşıya-pazara çıkarak evin ihtiyaçlarını aldığını ifade etmiştir.

Hiz. Muhammed (sav) içinde yaşadığı toplumdaki insanlara karşı eşit davranmıştır. Onlar arasında siyah-beyaz, zengin ve fakir ayrımı yapmamıştır. Kimin ihtiyacı varsa yardımına koşmuştur.

Allah Resulü, kendisine hizmet edenlere ve yardımını dokunanlara her zaman vefalı davranmıştır.

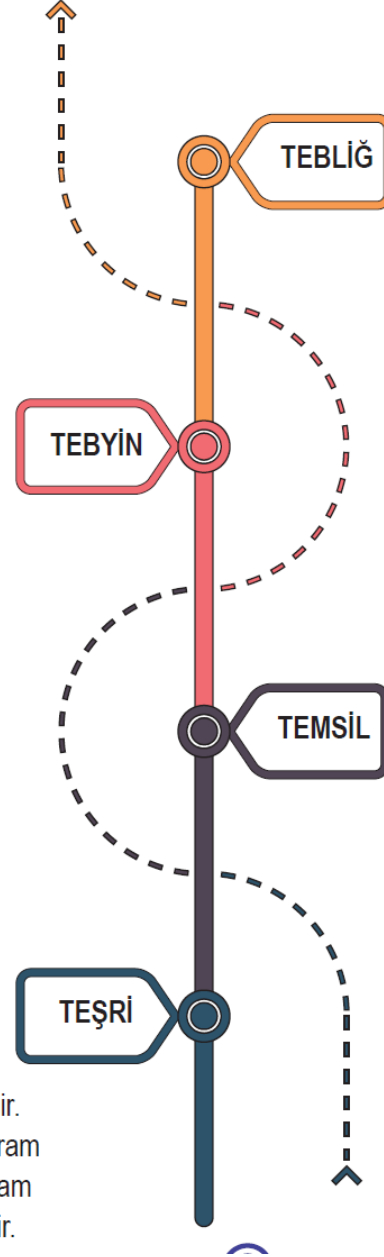

Hiz. Muhammed'in Peygamberlik Yönu

Hiz Muhammed'in Kur'an-ı Kerim'in ilkelerini açıklaması, detaylandırması Kur'anı Kerim'de bazı ayetler açık anlaşılırken bazı ayetler kapalı anlaşılması zordur. Efendimiz bu ayetleri açıklar. Efendimiz Kur'anı Kerim'deki emirleri hem kendi yaşayarak, Hem de insanlara açıklayarak tebyin etmiştir.

Hiz Muhammed'in müslümanların uyması gereken hususlarla ilgili dinî hüküm koyma yetkisi vardır. Peygamber Efendimiz, Allah tarafından ona öğretilmesi sonucunda Kur'anı Kerim dışında dinî hüküm koyması, helal ve haramları belirtmesine teşri denir. Örneğin Efendimiz; Haccın farz olduğunu, evlenilmesi haram olan kişilerin bazılarını, Mut'a nikahının (geçici nikah) haram olduğunu, etinin haram olan hayvanları, bizlere öğretmiştir.

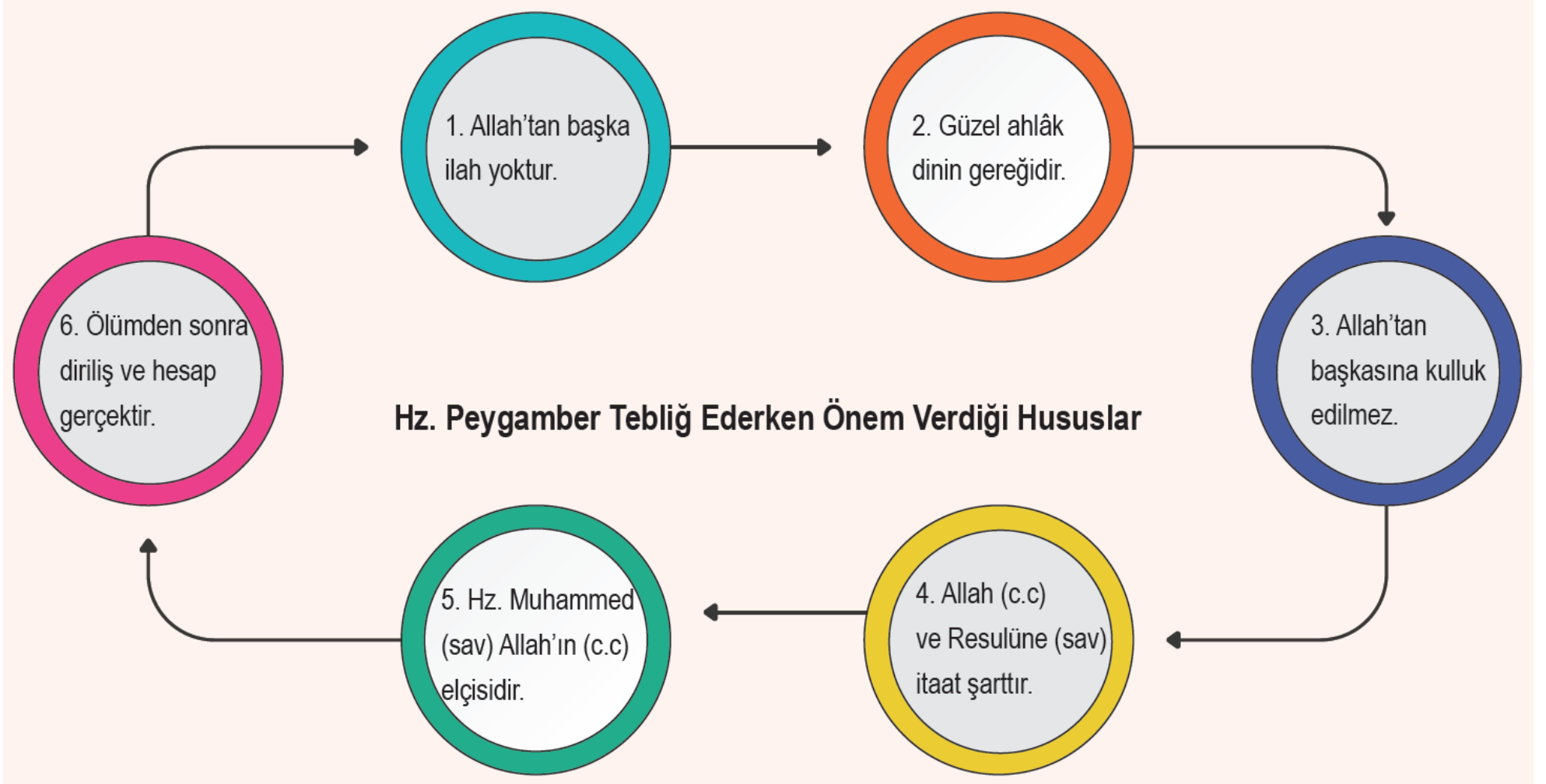

Hiz Muhammed'in Allah'tan aldığı bilgileri eksiksiz birebir şekilde insanlara iletmesine denir.

İlk vahiy:

- 610 yılında Kadir gecesinde Hira mağarasında Nur Dağında, inmiştir. Efendimiz'in görevi İslam'ı yani Allah'ın dinini insanlara öğretmek, İslam'a çağırmaktır. Efendimiz yılmadan, şikayet etmeden ilk önce en güvendiklerine 3 yıl boyunca gizli, daha sonra açıktan tebliğ ederek görevini layıkıyla yerine getirmiştir.

Hiz Muhammed'in insanlara örnek olarak Allah'ın dinini öğretmesidir. Kur'anı Kerim'in yaşayan örneğidir. Örneğin Namaz kılın emri Kur'anı Kerim'de geçmektedir. Fakat nasıl namaz kılacağımızı Efendimiz'i örnek alarak öğrendik. Hiz. Muhammed bize örnek olsun diye gönderilmiş bir nebidir. Onun ahlâkı Kur'an ahlâkıdır. Efendimiz; Adaletli, dürüst, güvenilir, sevgi ve saygısı bol, maddi ve manevi temizliğe önem veren, son derece mütevazi, güler yüzlü, tatlı dilli örnek bir kişiliktir.

Veda Hutbesi

- Hz. Muhammed (s.a.v) hicretin 10. yılında hac ibadetini yapar.
- Büyük bir kalabalık da Hz. Muhammed'e (s.a.v) eşlik etti.
- Hac ibadetinden sonra "Veda Hutbesi"ni okur.
 - Tevhid ilkesi
 - Can, mal, ırz güvenliği
 - Kan davalarının ve köleleğin kaldırılması
 - Miras olayı
 - Kadın hakları
 - Müminlerin kardeşliği gibi konulara değinmiştir.
- Veda haccından sonra efendimiz hastalanmıştır. Hastalığından ötürü Hz. Ebu Bekir'in namaz kıldırmasını istemiştir.
- Hz. Muhammed (s.a.v) 63 yaşında vefat etmiştir.

NOT

Ravza-i Mutahhara : (Çiçekli bahçe) Hz. Muhammed'in mezarına verilen isim.

EHL-İ BEYT

- Efendimiz'in ev halkı, aile fertleri demektir. Efendimizi örnek aldığımız gibi ehli beyti de örnek alabiliriz. Ehli Beyt mensupları şu şekildedir;
 - Hz. Fatma (ra) → Kızı (En küçük)
 - Hz. Ali (ra) → Damadı
 - Hz. Hasan (ra) → Torunu
 - Hz. Hüseyin (ra) → Torunu } Hz. Ali ve Hz. Fatma'nın oğulları
 - Hz. Hatice (ra) → Eşi
 - Hz. Aişe (ra) → Eşi
 - Hz. Zeynep (ra) → Kızı (En büyük)
 - Hz. Rukiye (ra) → Kızı (İkinci)
 - Hz. Ümmü Gülsüm (ra) → Kızı (Üçüncü)
 - Hz. Kasım (ra) → Oğlu
 - Hz. Abdullah (ra) → Oğlu
 - Hz. İbrahim (ra) → Oğlu (En küçük)

Kültürümüzde Ehl-i Beyt Sevgisi:

- 1) Peygamberimizin ismi anılırken başına saygı ifade eden "Hz." ifadesi eklenmiş ve salavat getirilmiştir.
- 2) Müslümanlar çocuklarına Muhammed, Mehmed, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin isimlerini koymuşlardır.
- 3) Süleyman Çelebi Mevlid-i Şerif'i yazmıştır.
- 4) Peygamberimizin ahlakını ve şemalini anlatan Hilye-i Şerifler yazılmıştır.
- 5) Yavuz Sultan Selim kutsal emanetleri Mısır'ı fethettikten sonra İstanbul'a getirmiştir.
- 6) Osmanlı'da özel olarak tutulan *Nakibu'l-Eşraf* defterinde Peygamberimizin soyundan gelenlerin ismi yazılmıştır.

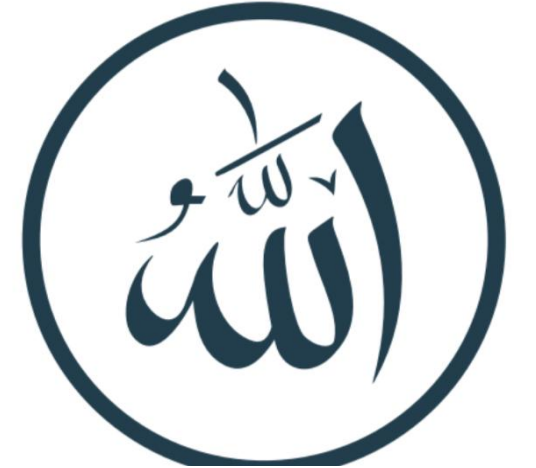
Hz. Muhammed'e (sav) İtaat, Allah'a İtaattir.

Allahü Teala, kendi emir ve yasaklarını insanlara Peygamberler aracılığı ile iletmiştir. Allahü Teala insanlardan Peygamberlerine itaat etmelerini ve onun söylediklerini yapmalarını istemiştir.

İtaat, söz dinlemek ve isyan etmemektir. Peygamberlere itaat eden kimse Allah'a itaat etmiş gibi olur.

"Kim Peygambere itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim de yüz çevirirse, (bilsin ki) biz seni onlara bekçi göndermedik." (Nisa, 80.ayet)

Peygamberimiz bu hususla ilgili olarak *"Her kim bana itaat ederse, Allah'a itaat etmiştir. Her kim bana isyan ederse, Allah'a isyan etmiştir."* buyurmuştur.

Hadis ve Sünnet Kavramları Nedir?

Hadis ve sünnet birbirleri ile yakın anlamı olan iki kavramdır. Sünnet, hadisten daha kapsamlıdır. Çünkü hadis, Peygamberimizin sözlerini ifade ederken sünnet O'nun (sav) söz, fiil ve davranışlarını içeren daha geniş bir kavramdır.

Hadis: Sözlükte haber, söz, ve nakletmek gibi anlamlara gelir. Terim anlamı ise Hz. Muhammed'in, insanları aydınlatmak ve yol göstermek amacıyla söylediği güzel sözlerdir.

Sünnet: Sözlükte adet, tarz, takip edilen yol anlamlarına gelir. Terim anlamı ise genel olarak Hz. Muhammed'in söz, fiil ve uygulamalarına verilen addır.

Sünnet üç kısma ayrılır:

a) Kavli Sünnet: Peygamberimizin insanları aydınlatmak amacı ile bir konu hakkında söylemiş olduğu sözlerdir. Örneğin *"Kolaylaştırın, zorlaştırmayın. Müjdeleyin, nefret ettirmeyin."* gibi.

b) Fiili Sünnet: Peygamberimizin bizzat kendisinin yaparak gösterdiği ve bize de yapmamızı tavsiye ettiği davranış ve uygulamalarıdır. Örneğin Kur'an-ı Kerim'de "Namazı kılın!" emri vardır. Ancak namazın nasıl kılınacağını, kaç rekat olduğunu sünnet vasıtasıyla öğreniriz.

c) Takriri Sünnet: Peygamberimizin bir kişi tarafından yapılan bir davranışı onaylamasına veya ses çıkarmamasına denir. Çok soğuk bir gün sabah namazı kılmak için gusül abdesti alması gereken bir sahabe teyemmüm alıp namaz kılmıştır. Peygamberimiz niye böyle yaptığını sorunca "Allahü Teala kendinizi tehlikeye atmayın buyuruyor" ayette deyince Allah Resulü gülümsemiş ve bir şey dememiştir.

Başlıca Hadis Kaynakları Nelerdir?

Peygamberimizin vefatından sonra sahabilerin de vefat etmesi ile birçok kimse Allah Resulüne ait olmayan sözler söylemeye başladılar.

Bu durumdan endişelenen bazı İslam alimleri Hicri 2. asırdan itibaren Peygamberimizin hadislerini yazarak bir kitap haline getirmeye başladılar. Uzun süren çalışmalar sonucunda *Kütüb-i Sitte (Altı Kitap)* oluşturuldu:

» **a) Sahih-i Buhari:** En meşhur hadis kitabıdır. Yazarı Muhammed b. İsmail Buhari'dir. 7397 hadis vardır.

b) Sahih-i Müslim: Müslim bin Haccac tarafından derlenmiştir. Buhari'den sonra en güvenilir hadis kaynağı kabul edilir. 3033 hadis yer almaktadır.

c) Sünen-i Ebu Davud: Ebu Davud Sicistani (öl. 897) tarafından derlenmiştir. 4800 hadis vardır.

d) Sünen-i Tirmizi: Muhammed bin İsa Tirmizi derlemiştir. 3962 hadis vardır. Tirmizî eserini fıkıh konularına göre tertip etmiştir.

e) Sünen-i Nesai: Muhammed bin Şuayb en-Nesai derlemiştir. 5700 hadis vardır. Sünenler içinde en az zayıf hadis içeren kitap olduğu ifade edilir.

f) Sünen-i İbni Mâce: Muhammed bin Yezit (ibn Mace) derlemiştir. 4341 hadisi konularına göre tasnif ederek eserine almıştır.

» **Kütüb-i Tis'a:** İmam Malik'in "Muvatta", Ahmed bin Hanbel'in "Müsned" ve Dârimî'nin "Sünen"i de hadis kitapları içerisinde yer alır. Bu üç kitabın da eklenmesi ile oluşan dokuz kitaptan oluşan külliyata "Kütüb-i Tis'a" denilir.

İslam'ın Aydınlik Yolu: Hidayet

İnsan'ın Allah tarafından kendisine verilen akıl ve irade sayesinde yanlış yoldan ayrılıp doğru yolu bulmasına denir. Müslüman olmayan bir kimsenin İslam dinine girmesine de denir. Hidayet, dalaletin karşıtıdır. Dalalet, insanın iyi yolu bırakıp kötü yola girmesi demektir.

Allah'ı Görüyormuş Gibi Yaşamak: İhsan

insanın her zaman kendisini Allah'ın huzurunda olduğu bilinciyle hareket edip davranışlara yön vermesi, iyi davranışlar sergilemesi, sanki Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etmesine denir.

Allah İçin Samimi Davranmak: İhlas

İhlas, insanın her davranış ve sözlerinde samimi bir şekilde hareket etmesine denir. Allah'a yapılan bütün ibadetlerinde yalnızca Allah'ın rızasını gözeterek samimiyetle hareket etmesine denir. Ayrıca ihlas sahibi kişiye "muhtis" denir.

Allah Yolunda Mücadele: Cihat

İslam dininde cihat kavramı, insanı her türlü kötülük, şeytan ve nefsin arzularına karşı mücadele etmesi, Allah'ın koyduğu ilkelere ve emirlerine uymak ve vatani için Allah yolunda savaşmaya denir.

Allah'ın Emir ve Yasaklarına Riayet: Takva

Allah'ın bütün emirlerine şeksiz şüpheşiz iman edip emirlerine riayet etmesi, yasaklarından kaçınması, iyilikler yapıp ibadetlerle meşgul olmasına denir. Kur'an'da Allah'ın sevdiği kullarının başında takva sahipleri (muttakiler) gelir.

İyi, Doğru ve Güzel Davranış: Salih Amel

Allah rızası için insanın yaptığı her türlü iyi, doğru ve güzel davranışa denir.

Salih Amelle İlgili Örnekler

- Dürüst olmak
- Gülümsemek
- Temiz olmak
- Adaletli olmak
- Mehametli olmak
- Paylaşmak
- Başkalarına saygılı olmak
- Kur'an okumak
- Namaz kılmak
- Sabırlı olmak

Dosdoğru Yol: Sırat-ı Müstakim

Kur'an'da Allah'ın insanlar için belirlediği her türlü aşırılık ve sapkınlıktan uzak, ölçülü, dengeli, adaletli, kötü bütün davranıştan uzak dosdoğru yola verilen isimdir.

NOT: Hidayet, doğru yolu bulma sürecidir. **Sırat-ı Müstakim**, o doğru yolun kendisidir.

Teizm

Yunanca “teos” kavramından türetilen teizm, evren ve içerisindeki her şeyi yaratan ve idare eden Tanrı inancını savunan felsefi düşünceye verilen isimdir. Teizmin tek tanrıya inanç hâline mono-teizm, çift tanrılı inanç hâline düalizm, çok tanrılı inanç hâline de politeizm denir.

Deizm

Latince “deus” kelimesinden türetilmiş olan bir kavramdır. Deizm, Tanrı veya yüce bir gücün varlığını, evreni ve içerisindeki her şeyi yaratan olduğunu kabul etmesine rağmen Tanrı'nın evrene müdahale edemediğini, din göndermediğini, peygamberlerin olmadığını, ahiretin olmadığını savunan bir inançtır.

Materyalizm

Maddecilik anlamına gelen bu inanç kavramına göre, evrende var olan her şey deney ve gözlemlerle bilinir. Tanrı, ruh, melek, cin, şeytan, vahiy gibi metafizik varlık ve olgulara karşı çıkarlar. Ateizmin maddeci akımı denilebilir.

Pozitivizm

Fransız düşünür Auguste Comte tarafından ortaya çıkarılan bir inanç sistemidir. Akılcılık, olguculuk anlamlarına gelen bu kavramlara göre din ve metafizik öğeler insanlığın ilerlemesini engelleyen ve aydınlanma öncesi insanların hayat tarzı olan bu öğelere karşı bilimi ve akli savunan dine ve Tanrı'ya karşı çıkan akıma denir.

Ateizm

Tanrıtanımazlık olarak ifade edilen bu kavram, Tanrı'nın olmadığını, dolayısıyla da dinlerin olmadığını ve bunlara karşı olan felsefi inanca verilen isimdir.

Agnostizm

Bilinmezlik veya bilinemezlik olarak bilinen bu kavrama göre Tanrı'nın varlığı ne bilinir ne de bilinemez. Varlığı ile yokluğu eşittir. Var da olabilir yok da olabilir görüşlerine sahiptir. Bu anlamda hem teizme hem de ateizme karşı olan bir akımdır.

Sekülerizm

Dünyevileşme, çağdaşlaşma anlamlarına gelen bu kavrama göre sosyal ve hukuki anlamda dinin otoritesini ve ilkelerini reddeden, dini sadece insanın özel bir alanı içerisine dâhil eden, toplumun her alanında dinî öğeleri ortadan kaldırmaya çalışan akımın adıdır.

Nihilizm

Hiççilik olarak kabul edilen bu kavram genellikle Friedrich Nietzsche ile anılan bu düşünceye göre hiçbir şey yoktur. Hayat boşluk, hiçlik ve anlamsızlıktan başka bir şey değildir. Dolayısıyla inanılan her şeyin bir yanılsamadan ibaret olduğuna inanılan bir akımdır.

NOT

Yeni Dini Hareketler

- ⇒ Tanrı'yla veya mutlak varlıkla ilişki kurma imkanı sunduklarını iddia ederler.
- ⇒ Kendilerine has ahlaki kuralları vardır.
- ⇒ Lider hem otoriter hem de karizmatik olmalıdır.
- ⇒ Üyeler, hareketleri eleştiremez.
- ⇒ Milenyum olgusuna kuvvetli vurgu söz konusudur.
- ⇒ Harekete sürekli yeni üye kazandırmayı amaçlarlar. Bunun içinde misyonerlik faaliyetlerinde çalışmak esastır.

NOT

Yeni dini hareketlere “**kıyamet tarikatları**” da denir. Çünkü çoğu kıyametin kapacağını ve kurtarıcılarının kendilerinden olacağını savunur.

Aynı zamanda “**milenyum tarikatları**” da denir. Bu hareketlerin bir kısmına göre kıyametten önce bin yıllık süreçte insanlar mutlu vakit geçinecekler. Bu dönemde insanüstü rehber önderliğinde kötülük tamamen kalkacak, iyilik baki kalacak gibi düşünceleri vardır.

Din İstismarı

Arapçadan dilimize geçmiş olan istismar kavramı; çıkar devşirmek, menfaat sağlamak; bir kimse ya da zümrenin iyi niyetini ve bu yöndeki davranışlarını kötüye kullanmak, suistimal etmek, sömürmek anlamlarına gelir. İstismarın bir türü olan din istismarı ise dini, şahsi çıkar; siyasi menfaat veya nüfuz sağlamak için kullanmaya, gizli emellerin üzerini dinle örtmeye denir.

İslamofobi

İslam ve/veya Müslümanlara karşı duyulan ön yargı, nefret, düşmanlık ve [yersiz] korku gibi hâlleri, bu hâllerden yola çıkarak dile getirilen aşağılayıcı ve şeytanlaştıran söylemi ve ayrımcı eylemleri ifade eden bir kavramdır.

- Üç vahiyli dinlerin en eskisine verilen isimdir. Yahudilik tarihçe olarak Hz. İbrahim'e dayanan, onu ataları kabul eden tek tanrılı dindir.
- Dinlerinin en önemli peygamberleri Hz. İbrahim, Hz. İshak, Hz. Yakup, Hz. Yusuf, Hz. Musa, Hz. Süleyman ve Hz. Davud'dur.
- Kutsal kitaplarına Tevrat denilir. Tevrat Hz. Musa'ya indirilmiş olup beş bölümden oluşmaktadır. Tevrat'ın dışında sözlü kitapları olan Talmud'u da kabul ederler.
- Yahudilikte tanrının adı Yehova'dır. Yahudiler tanrının var ve bir olduğuna, her şeyi yarattığına inanırlar. Ayrıca İsrailoğullarının seçilmiş millet olarak yaratıldığını kabul ederler. Tanrı Yehova'nın adını gereksiz yere ağızlarına almazlar, resmini ya da heykelini yapmazlar.
- Yahudiliğin ibadet yerlerine Sinagog veya Havra denir. • Yahudilikte din adamları Haham olarak adlandırılır.
- Yahudi inancında cumartesi kutsal gündür. O gün hiçbir iş yapılmaz, sadece ibadet edilir.
- Yahudilikte ibadet günlük ve haftalık olarak yapılır. » Günlük ibadet; sabah, öğle ve akşam olmak üzere üç vakit yapılır. » Cumartesi günü haftalık ibadetleri olan şabat yapılır. Şabat ibadeti için Yahudiler Sinagog veya Havra'ya giderler. Kippa takarlar. Haham ise ibadetleri yönetir.
- Yahudilerin dini ve milli sembolleri Yedi Kollu Şamdan ile Altı Köşeli Yıldız'dır.
- Yahudilerin dinî bayramları Roş-Haşana, Yom Kippur, Sukkot, Simha Tora, Hanuka, Fısıh ve Şavuot'tur.

Ahret İnancı

- ⇒ Yahudilikte pek bahsedilmez. Cennet-Cehennem inancı vardır. Onlara göre Yahudiler en fazla 12 ay cehennemde kalırlar. Mesih inancı vardır. Gönderilecek Mesih Hz. Davud soyundan olacağına inanırlar.

Kutsal Mekanlar

- ⇒ Yahudilerin en büyük mabedi "Süleyman mabedi"dir.
- ⇒ Yahudilerin mabetlerine "sinegog" denir.

Önemli Günler

- ⇒ **Roş Haşana:** Yahudi takvimine göre yılbaşı. 2 gün sürer
- ⇒ **Yom Kipur:** 10 günlük tövbe edilir. Kefaret orucu tutulur.
- ⇒ **Simha Tora:** Tevratın hatim bayramı
- ⇒ **Fısıh:** Yahudiliğin Mısır'da çıktığı günün anısına kutlanan bayram
- ⇒ **Sukkot:** 40 yıl çölde dolaşmalarının anısına kutlanan bayram
- ⇒ **Şavuot:** Tevrat'ın veriliş anısına kutlanan bayram

Önemli Merasimler

- ⇒ Doğan erkek çocuklarını sekizinci günde sünnet ederler.
- ⇒ Evlilik merasimeri önemlidir.
- ⇒ 13 yaşına gelenler sinegoglarda mükellefliğe başlama töreni düzenlerler.
- ⇒ Ölen kişi adına dini törenler yapılır.

• Yahudi inancının temelini On Emir ilkeleri oluşturur. Bu ilkeler;

1. Seni Mısır diyarından, esirlik evinden çıkararak Allah benim. Karşımda başka tanrıların olmayacaktır.
 2. Kendin için oyma put yapmayacaksın ve bunlara tapmayacaksın.
 3. Benim adıma boş yere ağzına almayacaksın.
 4. Cumartesi gününü daima anımsayıp onu kutsal sayacaksın.
 5. Babana ve annene saygı göstereceksin.
 6. Öldürmeyeceksin.
 7. Zina etmeyeceksin.
 8. Çalmayacaksın.
 9. Yalancı şahitlikte bulunmayacaksın.
 10. Hiç kimsenin evine, barkına, malına göz dikmeyeceksin.
- Günümüzde değişen dünya şartları nedeniyle birçok Yahudi mezhebi ve grup ortaya çıkmıştır. Ortodoks Yahudilik, Hasidilik, Reformist Yahudilik, Muhafazakâr Yahudilik, Yeniden Yapılanmacı Yahudilik ve Samiriler günümüz Yahudi mezheplerinden bazılarıdır.

Hristiyanlık

- Üç vahiyli dinlerin ikincisi olup dünyada en çok mensubu bulunan ilahi dindir. Peygamberi Hz. İsa'dır. Hz. İsa, Yahudilere gönderilmiş bir peygamber olup babasız dünyaya gelmiştir. Birçok mucizesi olmakla birlikte en büyük mucizesi babasız dünyaya gelmesidir.
- Yahudilerin Hz. İsa'yı kabul etmemesi ve Romalılarca çarmıha gerilip öldürülmesi sonucu Hristiyanlık Yahudiler arasında yayılmamış olup Romalılar arasında yayılmıştır. İlk başta Hz. İsa'ya inanan on iki kişi vardır ve bunlara Havari adı verilir.
- Hristiyanlığın asıl kurucusu ve yaygınlaştırıcısı Aziz Pavlus'tur. Aziz Pavlus, Hz. İsa'nın ölmediğini ve çölde kendisine görünüp dini yaymasını emrettiğini belirtip Hristiyanlığı şekillendirmiştir. Hristiyanlık gizli şekilde yaygınlaşırken Roma İmparatoru Konstantin 313 yılında Hristiyanlığı kabul etmiş ve resmî din olmuştur.
- Hristiyanlığın kabul edilmesinden sonra dinin nasıl olması gerektiği ile ilgili tartışmalar çıkmış ve konsiller kurulmuştur. Bu konsillerde, Teslis (Baba, Oğul, Kutsal Ruh) inancı, Dört İncil (Matta, Markos, Luka, Yuhanna), Hz. İsa'nın Tanrı'nın oğlu olduğu, Papalık müessesesi gibi inançlar kabul edilmiştir. Bunları kabul etmeyenler ise mezheplere ayrılmıştır.
- Bu mezhepler arasında Katolik, Ortodoks, Süryaniler, Nasraniler gibi mezhepler ortaya çıkmıştır. Orta Çağ'da Protestanlık adlı mezhep ise Papa'nın otoritesine karşı çıkmıştır.
- Vatikan Katoliklerin merkezidir. Ortodoksların İstanbul, Moskova, Atina gibi merkezleri bulunur. Kilise, şapel, manastır, katedral adlı mabetleri vardır ve buralarda papaz, rahip, rahibe, kardinal gibi din adamları ibadetleri yönetirler.
- Günlük ve haftalık ayinleri bulunur. En önemli ayinleri pazar günü Kilisede gerçekleştirilir.

Kutsal Mekanlar

- ⇒ Hristiyanların mabedlerine "kilise" denir. (Katolik ve Ortadoks kiliseleri)
- ⇒ Büyük kiliselere "katedral", küçük kiliselere "şapel" denir.
- ⇒ Çan, ayin vaktini haber verir.
- ⇒ En önemli simgeleri haçtır.

• Hristiyanlığın önemli ayinlerinden biri vaftiz ayinidir. Hristiyanlık inancına göre Hz. Adem ve Hz. Havva yasak meyveyi yedikleri ve bu sebeple cennetten çıkarıldıkları için bütün insanlar günahkar olarak doğar. Bu yüzden doğan çocuk vaftiz edilir, kutsal su ile yıkanarak günahlarından arındırılır.

• Hristiyanlığın diğer bir önemli ayini günah itirafı yapmaktır. Buna göre; günah işleyen kişi günahlarını papaza itiraf eder. Papaz da kilise adına o kişinin bağışlanması için dua eder. Böylece tövbe sonucu günahların bağışlandığına inanılır.

Ayinler

- ⇒ Önceden 7 vakit olan ayinler 2 vakte indirilmiştir. (sabah ve akşam)
- ⇒ Noel: 25 Aralık
- ⇒ Vaftiz: Günahtan arınma ayini, kutsal suya dalarak yapılır.
- ⇒ Evharistiya (Ekmek-Şarap ayini): Hz. İsa'nın çarmıha gerilmeden önce son akşam yemeğinin hatırasına yapılan ayin
- ⇒ Konfirmasyon (Kuvvetlendirme): Vaftizi vücudu yağlayarak kuvvetlendirme ayini
- ⇒ Günah itirafı: Tevbe, günah işleyen kişi rahibe|günahını itiraf ederek günahlarından arınma ayini
- ⇒ Son yağlanma: Ölüm döşeğindeki insanların şifa verileceğini umarak ve ölüme hazırlamak için yapılan vücuda sürülen yağlanma ile yapılan ayin
- ⇒ Rahip takdisi: Din adamlarının rahip olarak atanması ayinidir.
- ⇒ Evlilik: Hristiyanlara göre evlilik dini bir ritüeldir. Bu nedenle kilisede yapılır.

NOT

- ⇒ Evangelizm: Hristiyan misyonerliği

İslam dini, ilme çok önem vermiştir. Araştırmayı, incelemeyi ve düşünmeyi ibadet sayar.

“Oku!..” Alak suresi, 1. ayet.

“...Aklınızı kullanmıyor musunuz?” Bakara suresi, 44. ayet.

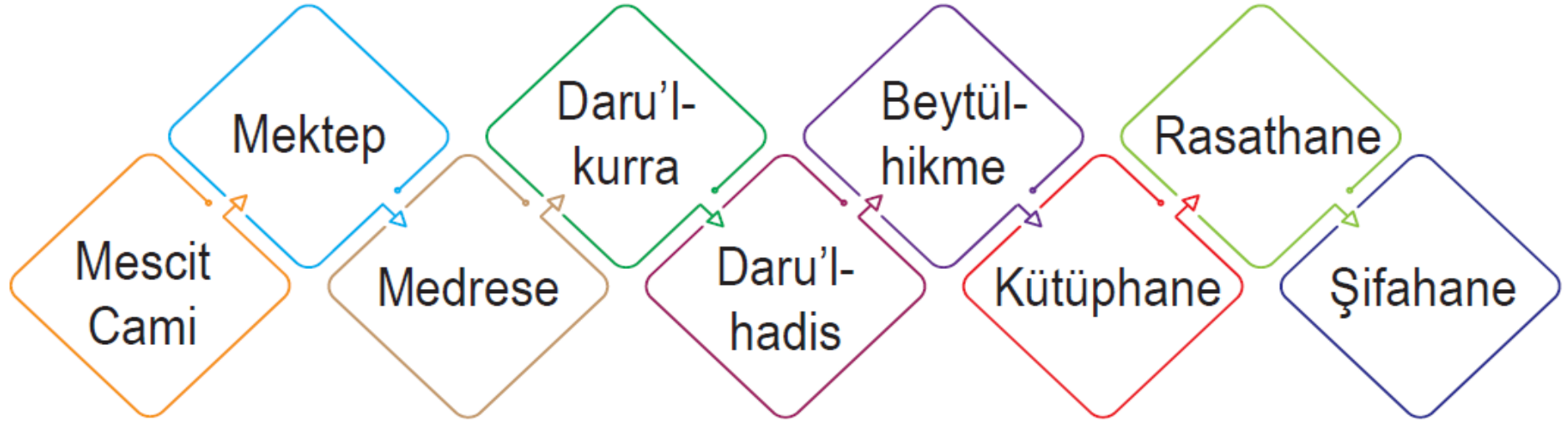
“...De ki: “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” Doğrusu ancak akıl izan sahipleri bunu anlar.” Zümer suresi, 9. ayet.

“Öğrenen, öğreten, dinleyen ya da ilmi seven ol, beşincisi olma, helâk olursun!” (Hadis)

“İlim tahsili için yola çıkan kimse, dönünceye kadar Allah yolundadır.” (Hadis)

● İslam dininde ilmin kaynağı ve asıl sahibi, ilmi ezelî ve ebedî olup her şeyi kuşatan Allah'tır. Bundan dolayı İslam'da din ile ilim arasında asla bir çelişki olmamıştır.

İSLAM MEDENİYETİNDE ÖNE ÇIKAN EĞİTİM KURUMLARI

A) CAMİ VE MESCİD: Mekke döneminde İslam'ın ilk eğitim-öğretim yuvası Erkam b. Ebi'l-Erkam isimli sahabenin evi olan *Dâru'l-Erkam* olmuştur.

Medine'ye hicretten sonra ise Allah Resulü ilk iş olarak Mescid-i Nebi'yi yaptırmıştır. Sonra mescidin bir bölümünü eğitim öğretim odası olarak ayırmış ve buraya "*Suffa*" ismini vermiştir. Peygamberimiz Suffa'da gençlere İslam'ı anlatmış, burada yetişen öğrencileri ise çeşitli İslam şehirlerine öğretmen olarak göndermiştir.

Suffa İslam medeniyetinin ilk eğitim-öğretim kurumu olarak kabul edilmektedir.

İlerleyen zamanlarda hadis, tefsir, kelam ve fıkıh gibi dini ağırlıklı dersler cami veya mescitlerde öğrenilmeye ve okutulmaya devam etmiştir.

» **B) MEKTEPLER:** Günümüzdeki ilkokul seviyesini ifade eden eğitim kurumlarıdır. Peygamberimiz döneminde Bedir Savaşı'ndan sonra bazı müşriklerin on Müslüman çocuğuna okuma-yazma öğretmesi karşılığı serbest bırakılmasının ardından bu tür kurumlar oluşturulmuştur.

Hz. Ömer döneminde mektepler iyice yaygınlaşmış ve Hz. Ömer burada görevlendirilen öğretmenlere Beytül-Mal'den maaş bağlamıştır.

Emevi ve Abbasiler döneminde daha da sistemli hale getirilen bu eğitim kurumlarında dini derslerin yanı sıra dil bilgisi, şiir ve matematik gibi genel dersler de verilmiştir.

» **C) MEDRESELER:** Yüksek öğretimin yapıldığı eğitim kurumlarıdır. Medrese denilince ilk önce aklımıza 1067 yılında Selçuklular zamanında Bağdat ve Nişapur'da Nizamülmülk tarafından kurulan Nizamiye Medreseleri akla gelmektedir.

Nizamiye Medreseleri geniş bir mimari alana oturmuş olup içerisinde derslik, mescit, yatakhane, yemekhane ve hamam gibi bölümleri vardır. Medresenin giderlerini karşılamak için ise etrafına çarşı yapılmış ve bir vakıf kurularak buradan elde edilen gelirler medreseye harcanmıştır.

Anadolu Selçukluları Döneminde de medreseler varlığını sürdürmüştür. Erzurum'daki *Yakutiye Medresesi*, Sivas'taki *Gök Medrese*, Konya'daki *Karatay Medresesi* ve Kırşehir'deki *Caca Bey Medresesi* bunlardan bazılarıdır.

Osmanlı Dönemindeki ilk medrese ise Orhan Gazi döneminde *Orhaniye Medresesi* olmuştur. Fatih Sultan Mehmet zamanında (1470) *Sahn-ı Seman Medreseleri*, Kanuni Sultan Süleyman Döneminde ise *Süleymaniye Medreseleri* kurulmuştur.

» **D) DARU'L-KURRA:** Kur'an-ı Kerim okumayı öğreten eğitim kurumlarına verilen isimdir. Bu eğitim kurumlarında yüksek derecede Kur'an öğretiminin yanı sıra hafızlık eğitimi de verilmiştir.

Kur'an öğretilen mekanlara ilk başlarda "Küttab" ismi verilmiştir. Selçuklularda bu "Darul-Huffaz" ismini almış, Osmanlılar da ise Darul-Kurra olarak isimlendirilmiştir.

» **E) DARU'L-HADİS:** Peygamberimizin söylemiş olduğu sözlerin (hadis) öğretildiği yüksek eğitim kurumlarına verilen isimdir.

İlk Darul-Hadis, Şam'da Nurettin Zengi tarafından kurulmuştur.

Anadolu'da inşa edilen ilk Darul-Hadis ise Çankırı Darul-Hadis'i olmuştur.

Sivastaki *Gök Medrese Darul Hadisi*, Erzurum *Ahmediye Darul-Hadisi* ve Konya'da *İnce Minare Darul-Hadisi* de bunlara birer örnektir.

» **E) BEYTÜ'L-HİKME:** Abbasi halifeleri Harun Reşid ve Me'mun döneminde Yunanca eserleri Farsça ve Arapça'ya çevirmek üzere kurulan eğitim kurumudur.

Zaman içerisinde her türlü dini, sosyal ve fenni ilimlerin okutulduğu bir akademiye dönüşen Beytül-Hikme'de rasathane ve kütüphane de bulunmaktaydı.

İslam medeniyetine beş yüz yıl hizmet eden bu önemli kültür merkezi 1258 yılında Moğol Saldırısı esnasında Hülagu tarafından yıkılmıştır.

» **F) RASATHANE:** Gökyüzünde gözlemlenen olaylar (Astronomi) ile ilgili araştırma yapılmasını sağlayan gözlemevleridir.

İlk rasathane 828 yılında Bağdat'ta kurulan *Şemmâsiye Rasathanesi*'dir. En büyük rasathane ise İlhanlı hükümdarı Hülâgu tarafından yaptırılan *Meraga Rasathanesi*'dir.

Fergani, Battani, Ebu'l Vefa, Uluğ Bey, Ali Kuşçu, Beyrun, ve Maaşallah önemli Müslüman astronomlardır.

» **G) ŞİFAHANE:** Hastanelere verilen genel bir isimdir.

Bimaristan, Daru'ş-Şifa, Daru's-Sıhha, Tımarhane ve Daru'l-Afiye olarak da bilinmektedir.

İslam'da ilk şifahane Hendek Savaşı esnasında Sa'd bin Muaz ve yaralıların tedavisi için Rûfeyde el-Ensariyye tarafından kurulmuştur. Anadolu Selçukluları zamanında Kayseri'de kurulan *Gevher Nesibe Hatun Daru'-ş Şifası* bu alandaki en önemli örnekler arasında yer alır.

MÜSLÜMANLARIN BİLİM ALANINDA YAPTIĞI ÖNEMLİ VE ÖZGÜN ÇALIŞMALAR

TEFSİR

- ⇒ Kuranı Kerim ayetlerini anlamlarını yeri ve zamamına göre açıklayan, yorumlayan ilim dalıdır. Tefsirle uğraşana **müfessir** denir. Önemli müfessirler;
 - Taberi ▪ Maturidi ▪ Zemahşeri ▪ Elmalı Hamdi Yazır ▪ Fahreddin Razi ▪ Beyzavî ▪ İbn Kesir

HADİS

- ⇒ Peygamber Efendimiz'in sözlerini, davranışlarını ve takrirlerini derleyen, açıklayan ilim dalıdır. Hadis ilmiyle uğraşana muhaddis denir. Bazı meseleler Kur'an'da yer almayıp hadiste açıkladığı için hadis ilmi müslümanlar için önemlidir. En önemli hadis kitabı "Kütüb-i Sitte"dir. Önemli muhaddisleri;
 - Buhari ▪ Müslim ▪ Tirmizi ▪ İbn Mace ▪ Ebû Dâvûd

KELAM

- ⇒ İslam inancı esaslarını ayet ve hadislerle beraber açıklayan ilim dalıdır. Kelam ilmi İslam dinini eleştirenlere karşı savunmak amaçlı da kullanılmıştır. Kelam ilminin alt koluna **akaid** denir. İlk kelam kitabı Ebu Hanife'nin "Fıkh-ul Ekber" isimli eseridir. Önemli kelam alimleri;
 - Eş'ari ▪ Maturidi

FIKİH

- ⇒ İbadetleri, hayatla ilgili kuralları, Kur'an ve sünnet delillerini inceleyen ilim dalıdır. İslam hukukudur. Evlenme, ticaret, cezaları hükümler gibi konuları da inceler. Fıkıhla uğraşana "fakih" denir. Önemli fakihler;
 - Ebu Hanife
 - İmam-ı Şafi
 - İmam Malik
 - İmam Ahmed b. Hanbel

COĞRAFYA

- ⇒ Müslüman bilim adamlarının coğrafya ilmine katkısı oldukça büyüktür.
- ⇒ Hârizmi matematik, astronomi ve coğrafya ile ilgilendi 830 yılında dünya haritası çizdi. “Kitab-ı Suret’ul-Arz” coğrafya kitabıdır.
- ⇒ El Avfî, pusulayı icat etti.
- ⇒ Piri Reis dünya haritasını çizdi.

Diğer coğrafyacılar; Belhî, Uluğ Bey, Katip Çelebi gibi önemli bilim adamlarıdır.

TARİH

- ⇒ Kur’an-ı Kerim’de geçmiş kavimlerin tarihinden sıkça bahsedilmektedir.
- Önemli bazı tarihçileri;
- İbn İshak ▪ Vakıdî ▪ İbn Hişam ▪ İbn Sa’d ▪ Belâzurî ▪ Taberi ▪ İbn Haldun ▪ Ahmet Cevdet Paşa

DİL

- ⇒ İslam zamanla yayılmaya başladıktan sonra çeşitli şehirlerde İslam kültürünün etkisi görülmeye başlanmıştır.
- Dini İlimler ve Şiir Merkezi; Mekke - Medine
- Gramer çalışmaların merkezi; Basra - Kufe
- ⇒ “Ebu’l-Esved ed-Düelî” Kur’an-ı Kerim’i ilk defa herekelendirme çalışması yapmıştır.
 - ⇒ Kur’an-ı Kerim’i anlamak için dil ve edebiyat üzerine çalışmalar yapan en meşhur dil bilgini Câhız’dır.
 - ⇒ Dil bilgini Câhız’ın en önemli eseri Kitabü’l-Hayevan adlı eseridir. 7 ciltlik ansiklopedinin 1. ciltinde dil biliminden bahsetmiştir.

FELSEFE

- ⇒ Felsefe İslamla birleştikten sonra bambaşka bir felsefe olarak "İslam felsefesi" ortaya çıktı.
- ⇒ İslam felsefesi geçmiş felsefelerin kopyası değil İslam'ın ışığıyla yepyeni orijinal bir felsefe olarak var olmuştur. Felsefeye yeni bir bakış açısı olmuştur.
- ⇒ İslam filozofları felsefenin içine kelim, tasavvuf ve hukuk ilmlerini katmıştır.
Önemli bazı tarihçileri;
▪ Kindi ▪ Ebu Bekir Râzî ▪ Fârâbî ▪ İbn sina ▪ Gazâlî ▪ İbn Rüşd

ASTRONOMİ

- ⇒ Kuran Kerim'in gökyüzü ve yıldızlarla ilgili ayetleri müslüman astronomların dikkatini çekmiştir.
- ⇒ **Farazî**, gök cisimlerinin yükseltisini ölçmekte kullanılan usturlabı icat etmiştir.
- ⇒ **Fergânî**, Güneş'in kendi çevresinde döndüğünü ilk defa keşfetti.
- ⇒ **Sind b. Ali**, Dünya'nın yarıçapını trigonometrik olarak hesaplamıştır.
- ⇒ **Battanî**, Güneş yılını 365 gün 5 saat 46 dakika 24 saniye olarak ölmüştür.
- ⇒ **Uluğ Bey**, Semerkant'da rasathane kurmuştur.
- ⇒ **Ali Kuşçu**, yıldızların yerlerini gösteren cetveller hazırlamıştır.

FİZİK VE KİMYA

- ⇒ **Cabir bin Hayyam** sitrik asit, asetik asit, tertarik asit ve arsenik tozunun mucididir. Kimya alanında farklı çalışmalar yapmıştır. Atomun parçalanabilir olduğunu ilk söyleyen bilim adamı.
- ⇒ **Ebu Bekir er-Râzî**, gliserin, soda, sirke asidi ve nitrik asit gibi maddeleri keşfeden bilim adamıdır. Çiçek ve kızamık hastalıkları üzerinde çalışmalar yaparak birbirinden ayırmıştır. Böbrek taşlarını ilk kez ilaçla parçalamıştır.
- ⇒ **İbnü'l Heysem**, optiğin kurucusudur. Görme olayının cisimlerden gelen ışınların göze gelmesiyle meydana geldiğini keşfetmiştir. Eserleri latinceye çevrilmiştir. Fotograf makinasının atasıdır.
- ⇒ **El-Cezeri**, sibermatiğin kurucusudur. Bazı icat ettiği otomatik makineler şunlardır; fil saati, otomatik çalışan su miktarı, kandil saati, saz çalan robot, abdest otomatı
- ⇒ **Ali Sancar**, kimya alanında yaptığı çalışmalarla Nobel ödülü alarak İslam dünyasının ve Türkiye'nin gururu olmuştur.

MATEMATİK

- ⇒ **Hârizmî** logaritmanın kurucusudur. Cebiri (sıfır) bulmuştur. “El Cebr ve'l-Mukabala” eseri Latinceye çevrilmiştir. Sıfırı ilk müslüman alimler tarafından bulunmuştur.
- ⇒ **İbnu'l-heysem ve Hâzinî** dört ve beş bilinmeyenli denklemlerin çözümünü bulmuşlardır.
- ⇒ **Ömer Hayyâm** cebirsel denkleminin çözümünü bulmuştur.
- ⇒ **Nasîruddin Tûsi** gezegen hareketlerini inceleyen “Tûsi Çifti” kavramını bulmuştur.
- ⇒ **Ali Kuşçu** astronomik hesaplar yapmıştır.

TIP

- ⇒ Müslüman bilimcilerin çoğu aynı zamanda tabiptir. (doktorudur.)
- ⇒ “Et-Tıbbû'n-Nebevî” hadis kitaplarından anlaşıldığı üzere tıp ilk olarak Hz. Muhammed (s.a.v) zamanında işlenmiştir.
- ⇒ El Kindi, fiziki etkenlerin ruh sağlığını etkilerini işlemiştir.
- ⇒ İbn Sina, El Kanun fit-Tıb (Tıbbın Kanunu) adlı eseriyle tıp tarihine büyük izler ve başarılar bırakmıştır.
- ⇒ İbnu'n-Nefis, kan dolaşımını keşfetmiştir.
- ⇒ Hârizmî, gözün tabakasındaki anatomik terimleri ve kanser hastalığının tanımını yapmıştır.
- ⇒ Sabit b. Kurrâ ilk anestezi ameliyatı yapmıştır.
- ⇒ Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşamseddin, mikrobu keşfederek Maddetu'l-Hayat” adlı eserinde bunu işlemiştir.
- ⇒ Zehravi, “Kitâbü't-Tasrif” adlı eserinde cerrahi uygulamaları ve aletleri detaylı bir şekilde işlemiştir.

Türklerin Müslüman Olmaları

İkinci Halife Hz. Ömer Dönemi'nde İran'ın fethedilmesiyle birlikte Müslümanlarla Türkler karşı karşıya gelmiş ve komşu olmuşlardır. Bu süreç içerisinde çok küçük çatışmalar olsa da genellikle İslam'ın yayılması için çalıştıklarından büyük bir savaş gerçekleşmemiştir. Hz. Osman Dönemi'nde Müslümanlarla Türkler arasında bir savaş gerçekleşmiş ve Türklerin zaferiyle sonuçlandığı için İslam, Türkler arasında az yayılmaya başlanmıştır. Emevi Devleti'nin kurulması ve Mevali adlı ırkçı politikaları sebebiyle Türklerin yaşadığı yeri bir nevi sömürge olarak gören Emevilerle karşı Türkler savaşmış ve Müslümanlaşmaları gecikmiştir. Emeviler Dönemi'nde Türkler sayılabilecek kadar az Müslüman olmuştur. Emevilerin yıkılıp Abbasilerin kurulması sonrasında Çinlilerle yapılan Talas Savaşı'nda Türklerin Müslümanlara yardım etmesiyle ilişkiler gelişmiş, Türkler Abbasi yönetiminde ve askerî alanlarında çalışmış ve yıllar içerisinde Müslüman olmuşlardır.

Türklerin İslam'ı kabul etmesindeki en önemli faktörler arasında Gök Tanrı inancı ile İslam inancının benzer olması, Türk bölgelerindeki Müslümanların İslam'ı anlatmaları, İslam'ın Türklerin hayat tarzına uygun olması, Türklerin ve İslam'ın dünya görüşünün aynı olması gibi sebepler sıralanabilir. İslam'ın Türkler arasında yayılması, Horasan ve Türkistan'da yakın ilişkiler ve mutassavıfların çalışmaları sayesinde olmuşken Anadolu ve Balkanlarda fetihler yolu ve dervişlerin çalışması sayesinde olmuştur.

» **Türklerin İslam'ı Seçmesinde Ribat, Fütüvvet ve Ahilik Teşkilatlarının Önemi Nedir?**

a) Ribat: Sınır boylarında veya stratejik öneme sahip belirli bölgelerde askeri amaçla kurulan karakol şeklindeki yapılara verilen isimdir. Özellikle Maveraünnehir bölgesinde kurulan bu yapılar zaman içerisinde askeri amaçtan çıkarak insanların eğitim gördükleri tekke ve zaviyelere dönüşmüş, mutasavvıfların eğitim-öğretim kurumu haline gelmiştir. Anadolu ve Balkanların fethedilmesinde ribatların çok büyük rolü olmuştur.

» **b) Fütüvvet:** Arapça genç, yiğitlik, cesaret ve cömertlik anlamına gelen "Feta" kelimesinde türemiştir.

Herhangi bir mesleği olmayan işsiz gençlere bir zanaat öğretme amacını güden bu yapı ayrıca insanların ahlaklı ve cömert olmalarını da amaçlamıştır.

Fütüvvet yapısı içerisindeki gençler yoksula yardım etmiş ve Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için mücadele etmişlerdir. Bu da insanların İslam ile tanışmalarında ve Anadolu'nun Müslümanlaşmasında büyük katkı sağlamıştır.

» **c) Ahilik:** Ahi, "**Kardeşim**" demektir. Fütüvvet esasını benimseyen gençler tarafından Anadolu'da kurulan esnaf teşkilatıdır.

Osmanlı Devleti'nin kurulmasında ahilik teşkilatının önemi büyük olmuştur.

Ahiliğin temel amacı insanları meslek sahibi yapmak, toplumda birlik ve beraberliği artırmak ve insanları hem mesleki donanım açısından hem de ahlaki bakımdan en üst seviyeye çıkararak ülke ekonomisine katkı sağlamaktır.

Türklerde İslam Anlayışının Oluşmasında Etkili Olan Şahsiyetler

Ebu Hanife

- ⇒ **Asıl adı:** Numan b Sabit
- ⇒ **Lakab:** İmam-ı Azam
- ⇒ **Doğum yılı:** 699 / Ölüm yılı; 767
- ⇒ **Doğum yeri:** Küfe
- ⇒ **İlgilendiği ilmi dallar:** Akaid, Kelam, Fıkıh
- ⇒ Devrin seçkin alimlerinden eğitim görmüştür.
- ⇒ **Hocası:** Hammâd b. Ebu Süleyman
- ⇒ Önemli fıkıh alimi olarak kayıtlara geçmiştir.
- ⇒ Aslen Türk'tür.
- ⇒ "Hanifilik" ekolünün kurucusudur.
- ⇒ **İşlediği konular:** Allah'ın sıfatları; kader, büyük günah meselesi, tekfir
- ⇒ Ehli sünnetten (Sünnet ehli) olan Ebu Hanife Türklerin çoğu tarafından benimsenmiştir.

⇒ Kitapları:

- ⇒ El-Alim ve El-Muallim
- ⇒ El-Fıkhül Ebsat
- ⇒ El-fıkhül Ekber
- ⇒ Risaletis Er Risale
- ⇒ El-Vasiyye

⇒ Yaygın olduğu bölgeler:

- ⇒ Türkiye
- ⇒ Orta Asya
- ⇒ Kuzey Afrika
- ⇒ Pakistan
- ⇒ Mısır
- ⇒ Balkanlar

Cafer es-Sadık

- ⇒ Doğum yılı: 702
- ⇒ Ölüm yılı: 765
- ⇒ Doğum yeri: Medine
- ⇒ Hadis ilmiyle uğraşmıştır.
- ⇒ İmam-ı Malik ve Ebu Hanife ile görüşmüştür.
- ⇒ Hz. Ali soyundan gelen Cafer es- Sadık, dönemin siyasetinden uzak durmuştur.
- ⇒ Caferilik mezhebinin kurucusudur. Bu mezhep 12 imam inancını inanç esaslarından saymıştır. 12 imamın söz ve fillerini de sünnet olarak kabul ettiler.
- ⇒ 12 imama inandıkları için; İsnâ Aseriyye imamlarının masumiyetini savundukları için İmamîyeye Cafer es-Sadık görüşlerini kabul ettikleri içinde Caferiyye denir.
- ⇒ **Caferiliğin benimsendiği bölgeler;**
 - ⇒ İran
 - ⇒ Irak
 - ⇒ Suriye
 - ⇒ Lübnan
 - ⇒ Afganistan
 - ⇒ Türkiye

Maturidi

- ⇒ Asıl adı: Ebu Mansur b. Muhammed
- ⇒ Doğum yılı: Bilinmiyor.
- ⇒ Lakabı: “Ehl-i Sünnetin Reisi”
- ⇒ Ölüm yılı: 944
- ⇒ Doğum yeri: Semerkant
- ⇒ Ebu Hanife gibi Ehl-i Sünnet itikadını kabul etmiştir.
- ⇒ Ehl-i Sünnet inancının kurucusudur.
- ⇒ İlgilendiği ilimler: Kelam, tefsir, fıkıh, mezhepler
- ⇒ **Kitabı:** Kitabü't-Tevhid ve Tevilâtü'l-Kur'an (Kelami tartışmaları işlemiştir.
- ⇒ Selefiyye'den ayrılarak dinde sadece nakli değil akla da önem vermişlerdir.
- ⇒ Kelam ilmine pek çok değer kazandırmışlardır.
- ⇒ Çoğunlukla kabul eden devlet itikadı olarak Türklerdendir.

Şafi

- ⇒ Doğum yılı: 767
- ⇒ Ölüm yılı: 819
- ⇒ Doğum yeri: Gazze
- ⇒ Hz. Muhammed (SAV) soyundan gelir.
- ⇒ İlim aldığı yerler: Mekke, Medine, Yemen, Mısır, Bağdat
- ⇒ Hocası: Halid ez-Zencî, Malik b. Enes
- ⇒ Kitabı: ErRisale, Kitabu'l-Umm
- ⇒ Fıkıh ilminde kendini geliştirmiştir.
- ⇒ Malikilik ve Hanifilik mezhebini incelemiştir.
- ⇒ Şafilik mezhebinin kurucusudur.

Eşari

- ⇒ Doğum yılı: 875
- ⇒ Ölüm yılı: 935
- ⇒ Doğum yeri: Basra
- ⇒ Kelam ilminin önemli temsilcilerindendir.
- ⇒ Mutezile mezheminden ayrılarak Eşarilik mezhebini kurmuştur.
- ⇒ Kitabı: Makalâtü'l-İslamiyyin
- ⇒ Türkiye ve İslam dünyasında Maturidilikten sonra ikinci çoğunlukla kabul edilen mezheptir.

Ahmet Yesevi

- ⇒ Doğum yılı: 1093
- ⇒ Ölüm yılı: 1166
- ⇒ Doğum yeri: Batı Türkistan (Bugünkü Kazakistan)
- ⇒ Aslan Baba'dan eğitim aldıktan sonra Buhara'ya gitti. Burada Yusuf Hamedani'den ders aldı
- ⇒ Orta Asya Türklerinin İslamı ve tasavvufun tanınmasını sağlamıştır.
- ⇒ Yesevilik tarikatının kurucusudur.

⇒ Hakim olduğu bölgeler:

- ⇒ Taşkent
- ⇒ Seyhun
- ⇒ Harezmi
- ⇒ Maverâünnehir
- ⇒ Kafkasya
- ⇒ Anadolu
- ⇒ Balkanlar

- ⇒ Tasavvuf ilmiyle ilgilenmiştir.
- ⇒ Hoşgörü ve ahlakı işlemiştir.
- ⇒ Arapça ve Farsça dillerini bilmektedir.
- ⇒ Şiirlerinde tasavvuf edebiyatını işlemiştir.
- ⇒ Kitabı: Divan-ı Hikmet

Mevlana Celaleddin Rûmi

- ⇒ Asıl adı: Muhammed
- ⇒ Doğum yılı: 1207
- ⇒ Doğum yeri: Horasan'ın Belh şehri
- ⇒ Lakabı: Celaleddin, Mevlana, Rumi, Belhi
- ⇒ Şair, yazar, mutasavvuf, alim, sufi
- ⇒ İlk tasavvuf eğitimini babasından almıştır.
- ⇒ Horasan, Mekke, Medine, Bağdat, Şam kültürlerini anadoluya taşımıştır.
- ⇒ Türbesi: Konya'dadır.
- ⇒ Düşüncelerin kaynağı Kur'an ve sünnettir.
- ⇒ Moğol istilasından sonra Türkiye Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubad'ın davetiyle Konya'ya yerleşti.
- ⇒ Görüşleri tüm dünyayı ve ondan sonra gelen tüm asırları etkilemiştir.
- ⇒ Kitapları: Divan-ı Kebir, Mesnevi, Fîhi Mâ Fih
- ⇒ Mevlevilik düşünce sisteminin kurucusudur. Mevlevilik düşünceleri tevazu, insan sevgisi, hoşgörü, kardeşlik gibi düşüncelerin bir araya gelmesiyle oluşur.
- ⇒ "Üzülme, kaybettiğin her şey başka bir suretle birgün mutlaka geri döner."

Ahi Evran

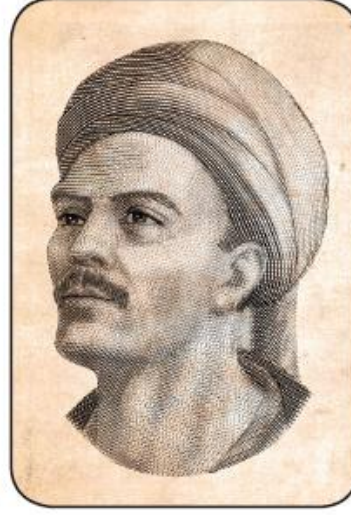
- ⇒ Ahilik teşkilatının kurucusudur. Anadoludaki Ahi piridir.
- ⇒ Fahreddin Razi'den akli ve nakli ilimleri öğrendi.
- ⇒ Tasavvuf ve fütüvvet düşüncesine önem vererek, Şeyh-Mürit ilişkilerini düzenlemiştir.
- ⇒ Usta-Kalfa-Çıracak ilişkisini düzenlemiştir.
- ⇒ İktisat hayatı dini terimlerle işlemiştir.
- ⇒ 13.yy başlarında Türkiye Selçuklu Sultanı 1. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi'nde Muhyiddin Arabi ve hocası Evhadüddin Kirmani ile birlikte Anadoluya geldi.
- ⇒ Osmanlı Döneminde İslam medeniyetine katkıda bulunmuştur. 23 çeşit esnaf teşkilatı vardır.
- ⇒ Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman Gazi'nin kayınpederi Şeyh Edebâli bir ahi şehidir.
- ⇒ Tasavvuf esaslarına dayanan ahilik teşkilatı, maneviyat açısından insanları kendine bağlamıştır.

Hacı Bektaş-ı Veli

- ⇒ **Asıl adı:** Muhammed
- ⇒ **Doğum yılı:** 1247
- ⇒ **Ölüm yılı:** 1337
- ⇒ **Doğum yeri:** Nişabur
- ⇒ Bektaşî tarikatının kurucusudur.
- ⇒ Ölümünden sonra "Hacı Bektaşî Veli" diye anılmıştır.
- ⇒ Tasavvuf açısından önemli katkıda bulunmuştur.
- ⇒ Osmanlı kuruluş döneminde Hacı Bektaş-ı Veli'yi yeniçeri ocağının piri olarak seçmiştir.
- ⇒ Yeniçerilerin büyük bir kısmı Bektaşî'dir. Yani yeniçeriler hem asker hem mürittir.
- ⇒ **Eseri:** Makâlât
- ⇒ İşlediği konular; insan eğitimi, nefis terbiyesi, insan sevgisi, kardeşlik vb.

Yunus Emre

- Doğum yılı: 1240
- Ölüm yılı: 1320
- Doğum yeri: Sivrihisar
- Müridi Tapduk Emre
- Eski Anadolu Türkçesi ile yazan ilk Türk şairidir.
- Tasavvuf edebiyatıyla ilgilenmiştir.
- Yunus Emre'yle beraber Türkçeye yeni bir edebi dil gelmiştir.
- Türklerin yaşadığı tüm coğrafyalarda etkili olmuştur.

Hacı Bayram-ı Veli

- Doğum yılı: 1340
- Ölüm yılı: 1430
- İlgilendiği ilim dalları: tefsir, fıkıh, hadis, tasavvuf, matematik, astronomi, felsefe, edebiyat, dil
- Ankara'da Kara Medrese'de müderrislik yapmıştır.
- Somuncu Baba'dan tasavvuf eğitimi almıştır.
- Kendini her yönden topluma adanmış, tasavvuf edebiyatında ve ilminde kendini geliştirmiş, diğer ilimleri tasavvufla birleştirerek yeni bir bakış açısı oluşturmuştur.
- Toplumsal sorunları ele almıştır.
- Yardıma muhtaç insanlara yardım ederdi.
- Hacı Bayram-ı Veli zenginler ve fakirler arasında bir köprü olmuştur.
- Sosyal yardımlaşmaya önem vermiştir.
- Orta Asya'dan gelen konar göçer olan göçebe Türklerin yerleşik hayata geçmeleri sağlanmıştır.
- Anadolu'da Türk birliği için çalışmıştır.
- Anadolunun iktisadi bakımından gelişmesinde önemli katkıda bulunmuştur.

Tasavvufi Düşüncenin Oluşumu

- Tasavvufun asli kaynağı Kur'an-ı Kerim, Hz. Peygamber ve sahabenin örnek yaşantısıdır.
- Tasavvufun önem verdiği konular arasında nefis terbiyesi, Allah'ı (c.c.) zikir, dünyaya gereğinden fazla değer vermeme gibi ilkeler öne çıkar.
- Peygamberimizin vefatından sonra İslam topraklarının genişlemesi ve fetihlerin etkisiyle Müslümanlar zenginleşti. Bu durumun sonucunda İslam dünyasında Peygamber Efendimizin önerdiği sade yaşamın yerini lüks ve gösteriş aldı. www.huseyinarasli.com
- Bunu farkederek bazı İslam alimleri, Peygamberimizin ve sahabelerin dönemindeki sade hayat tarzına tekrar dönülmesini savundular ve bu konuda eğitici ve öğretici çalışmalar yaptılar, görüşler sundular.
- Ayrıca Yunan, Bizans, Hint, İran kültürüne ait eserler Arapça'ya çevrildi. Bu durum İslam toplumunda değişik alışkanlıkların, anlayışların, adetlerin ortaya çıkmasına sebep oldu.
- Bütün bu gelişmeler sonucunda Müslümanların Kur'an'a ve sünnete dayalı bir yaşam sürmelerini tekrardan sağlamak ve İslam ahlakını toplumun geneline yaymak amacıyla tasavvufi yorumlar oluştu.

Tasavvufi Düşüncenin Dönemleri

Züht Dönemi

Peygamber Efendimiz döneminden başlayıp hicri 2. asra kadar olan dönemi kapsar. Züht; ahirete yönelmek, dünyaya dalmamak, elde mevcut bulunsa bile gönülde mal ve mülk sevgisine yer vermemek gibi anlamlara gelir demektir. Züht, ahireti unutup dünyaya esir olmamak şeklinde ifade edilmiştir. Tasavvufu bir ağaca benzeten sufiler, Hz. Peygamber dönemini tasavvuf ağacının çekirdeği, züht dönemini ise kökleri olarak yorumlamışlardır.

Tasavvuf Dönemi

Sufi ve tasavvuf kavramlarının kullanılmaya ve ilk sufi adlarının duyulmaya başlandığı dönemdir. Hicri 2. asrın sonundan, tarikatların kurumsallaştığı döneme kadar olan yaklaşık dört asırlık zaman dilimini kapsar. Cüneyd-i Bağdadi (ö.908), Ma'ruf Kerhi (ö. 815) ve Gazali (ö. 1111) gibi büyük sufi ve mutasavvıflar bu dönemde yetişmiştir. Hicri 3. ve 4. yüzyıllarda ise Zünnun-i Mısri (ö.858), Beyazıd-ı Bestami (ö. 874) gibi meşhur sufilerin öncülüğünde tasavvufi düşünce sistemli bir hale gelmiştir.

Tarikat Dönemi

Hicri 6. asırdan itibaren tarikatların kurumsallaştığı ve sosyal hayatın bir parçası haline geldiği dönemdir. Bu dönemde İbn Arabi, Mevlana gibi büyük temsilciler yetişmiş, şiir ve edebiyatta tasavvufla ilgili önemli eserler verilmiştir. Tasavvufi düşünce sistemi 12. ve 13. asırlarda Abdulkadir Geylani, Ahmet Yesevi, Ahmet Rifai ve Bahauddin Nakşibend gibi meşhur mutasavvıflar tarafından tarikat yapılarına dönüştürülmüştür.

TASAVVUFİ DÜŞÜNCENİN AHLAKİ BOYUTU

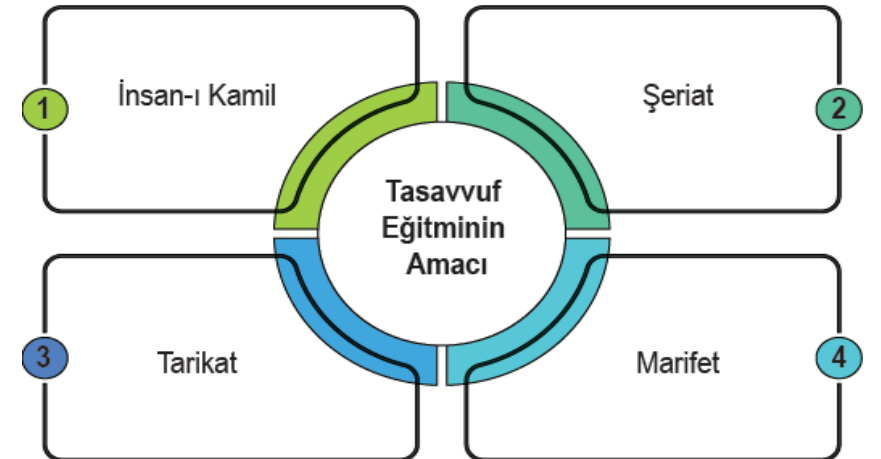
Tasavvuf, kişinin ahlakını güzelleştirmeyi amaç edinen bir disiplindir. Tasavvuf, insanların Peygamberimiz gibi sade ve mütevazı bir hayat yaşamalarını amaçlamıştır. Tasavvuf; zühd, takva, saygı, sevgi, sabır, cömertlik, hoşgörü, gösterişten uzak olmak değerleriyle kuşatılmış Allah'ın rızasını kazanmayı amaçlayan bir yaşam tarzını benimsetmeyi hedeflemiştir.

Tasavvufun amacı, insanın iyi yanını açığa çıkarmak, onu güzel ahlak sahibi bir kişi yapmaktır. Kişi her zaman Allah'ın kendisini gördüğünü bilmeli ve davranışlarında özenli olmalıdır. Buna “*Halk içinde Hak ile olmak*” denir. Tasavvuf insanı tüm kötülüklerden arındırarak onun insan-ı kamil (mükemmel insan) olmasını amaçlar. Tasavvuf bir tezkiye, tehzib (ahlak) ve seyr-i sülûktür.

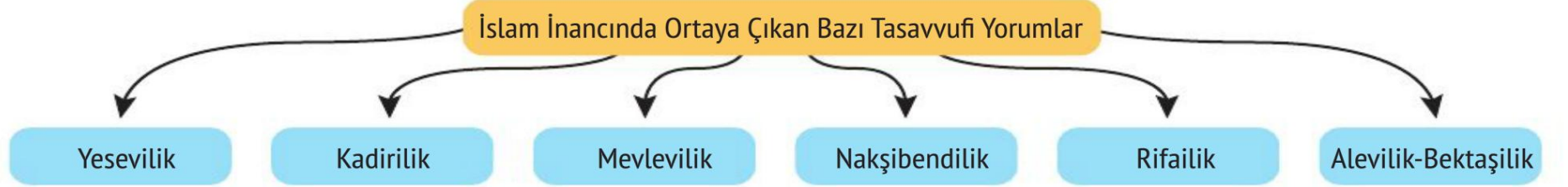
Tezkiye, Arapça'da *temizlenme ve arınma* demektir. Kişinin nefsini manevi kirlere arındırmasıdır. **Seyr-u Sülûk** ise bireyin bir tarikata girerek o tarikatın gereklerini yerine getirmesi ile manevi bakımdan yol almasıdır. Bir sufiden beklenen en önemli şey “*Edebli olmaktır.*” Edeb, can taşıyan her varlığa saygılı ve merhametli olmaktır.

İnsan-ı Kamil: İnsan, kötülüklerden tamamen arınmış, tüm manevi mertebeleri atlatmış ve en yüksek mertebeye gelerek olgunlaşmışsa bu insana insan-ı kamil deriz. İnsan Kur'an ve sünnet ahlakıyla insan-ı kamile erişebilir.

Kültürümüzde Etkili Olan Tasavvufi Yorumlar

Yesevilik: Hoca Ahmet Yesevi'nin görüşleri etrafında oluşmuş tasavvufi akımdır. Ahmet Yesevi, 10. yüzyılın sonlarında Türkistan'da doğmuş, 1166 yılında Yesi'de vefat etmiştir. Buhara'da ünlü alim *Yusuf Hamedani*'den ders almıştır. Kur'an ve sünneti temel alan bir anlayıştır. Ahmey Yesevi, eserlerinde insanların anlayabileceği sade bir dil kullanmıştır. Orta Asya Türklerinin Müslüman olmasında önemli bir rol oynamıştır.

Yesevilik'in Temel İlkeleri Şöyledir:

- 1- Dünyanın süsüne, ihtişamına aldanmadan zühd ve takva içerisinde dünya malına bağlanmadan yaşamak
 - 2- Kur'an ve sünnete uygun yaşamak
 - 3- Yoksullara yardım etmek ve destek olmak
 - 4- Rızkın helal yollardan kazanılması
 - 5- Devamlı abdestli gezmek
 - 6- Sürekli Allah'a yaklaşmak için gayret etmek ve onu düşünmek.
 - 7- Misafir ağırlamak, cömert olmak, sevgi, saygı, eşitlik ve kardeşlik önemli ilkelerindedir.
- Ahmet Yesevi'nin en önemli eseri ***Divan-ı Hikmet***'tir.

» **Kadirilik:** Abdülkadir Geylani'nin görüşleri etrafında oluşmuştur. Bağdat'ın Geylan köyünde doğmuş ve 1166 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. Kadiriliği Anadolu'ya getiren Hacı Bayram-ı Veli'nin damadı olan *Eşrefoğlu Rumi (Pir-i Sani)* dir.

Kadirilik'in Temel İlkeleri Şöyledir:

- 1- Kur'an-ı Kerim ve sünnete uymak
- 2- Yoksulların yardımına koşmak
- 3- Verilen sözde durmak, günahlardan sakınmak ve alçak gönüllü olmak
- 4- Sadaka vermek ve cömert olmak
- 5- Dilini yemine alıştırmamak
- 6- İnsanın nefsinin temizlemesi için Allah'ın isimlerinin zikredilmesi ve salavat getirmek
- 7- Gündüzleri oruç tutmak, geceleri az uyumak
- 8- İnsanların sahip olduğu şeylere tamah etmemek

» **Nakşibendilik:** Bahaeddin Nakşibend'in görüşleri etrafında meydana gelmiştir. B. Nakşibend, Türkistan'ın Buhara şehri yakınlarındaki Kasr-ı Arifan'da doğmuştur. 1389 yılında vefat etmiştir. Türkistan, Anadolu ve Hindistan'da yaygındır. İmam Rabbani, Mevlana Halit Bağdadi gibi kişiler temsilcileri arasında yer alır. Kökeni **Hz. Ebubekir'e** dayandırılır. İmam Rabbani de bu tasavvufi akıma mensuptur. **Halidiyye** kolu Türkiye'de çok yaygındır.

Toplu halde yapılan hatme "**Hatmi Hacegan**" denir.

Nakşibendilik'in Temel İlkeleri Şöyledir:

- 1- Kişinin nefsinin temizlemesi için Allah'ı anması gerekir.
- 2- Zikirlerin sayısına dikkat edilmelidir.
- 3- Zamanın kıymeti bilinmelidir.
- 4- Zahirde halk ile batında hak ile olmak esastır.

Rifailik

- ⇒ Ahmet Rifai'nin (Ö. 1182) görüşlerini benimseyen tarikattır.
- ⇒ Rifai Bağdat'la Basra arasında kalan Ümmü Abide köyünde doğdu.
- ⇒ Babasını yedi yaşında kaybeden Ahmet Rifai, devrin büyük sufilerinden biri olan dayısı Mansur el-Batâihî himayesi altında aldı. Hafızlığını tamamladıktan sonra bazı mutasavvıflardan ilim aldı. Önemli hocalarından biri de "Vâsıtî" dir.
- ⇒ Tasavvuf anlayışı Kur'an ve sünnete dayanır.
- ⇒ Rifailik tarikatına girişin belli kuralları vardır; nefsi arzulardan kurtulmak ve Allah'a ulaşmak için dokuz aşamalı bir eğitim programı uygulanır.
- ⇒ Rifailer için edep önemlidir.

Temel İlkeler

1. Riyazat ve mücahede
2. Ahlakı güzelleştirme
3. Halvet
4. Zikir

Mevlevilik

- ⇒ Mevlana Celaleddin Rûmî'nin görüşleri çerçevesinde oluşan tasavvufi akımdır.
- ⇒ Mevlana, 1207 yılında Horosan'ın Belh şehrinde doğmuştur.
- ⇒ İlk eğitimini babası Bahuddin Veled'den almıştır.
- ⇒ Dini ilimlerle zamanla kendini geliştirmiş, Arapça ve Farsça'yı geliştirmiştir.
- ⇒ Eserlerini Farsça yazmıştır. (Divan-ı Kebir, Mesnevi, Fîhi, Mâ Fîh, Mecâlis-i Seb'a, Mektubat)
- ⇒ Mevlana'nın görüşlerini sistemleştiren oğlu "Sultan Veled"tir.
- ⇒ "Canım tenimde oldukça Kur'an'ın kölesiyim. Ben Hakk'ın seçkin Peygamberleri Muhammed'in yolunun toprağıyım. Her kim bundan başka bende bir söz naklederse, ona çok üzülür ve o sözden de çok üzüntü duyarım"
- ⇒ **Semâ:** Mevlana'nın zaman zaman yaptığı, kendiinden sonra sistemleştirilen zikir toplantısıdır. Semâ kıyamet günün temsil eder. Semâhane ise kainatı temsil eder.

Alevilik-Bektaşilik

Alevi kelimesi sözlükte “Ali’ye mensup, Ali taraftarı, Ali’yi seven, sayan ve ona bağlı olan Ali’ye ait ve Ali’nin soyundan gelen” gibi anlamlarda kullanılır. Genel olarak Hz. Peygamberin vefatından sonra Hz. Ali’yi imam ve halife olarak tanıyanlara Alevi denilmiştir.

Bektaşîlik, Hacı Bektaş Veli’ye bağlı olan ve onun yolundan gidenlerin oluşturduğu TASAVVUFÎ yolun adıdır. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda da Hacı Bektaş Veli'nin düşünceleri etkili oldu. Yeniçeri Ocağı Bektaşilerden oluşmaktaydı. Kur’an’a ve Hz. Muhammed’in Sünneti’ne gönülden bağlı olan Hacı Bektaş-ı Velî’nin en önemli kitabı Mâkâlât’tır.

Alevîliğin törenleri, cemleri, semahları, ağızdan ağza dolaşan deyiş, duvaz ve nefesleri hep onun tasavvufi düşüncesini dile getirmiştir. Bunun için de Alevîlik ve Bektaşilik iç içe geçmiş bir tasavvufi yorum olarak varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir.

Hz. Peygamberin sevgili torunu Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmesi Alevilik düşüncesinin kurumsallaşıp yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu üzücü olay, bütün Müslümanları derinden etkilemiştir.

ALEVİLİK-BEKTAŞİLİKTEKİ TEMEL KAVRAM VE ERKÂNLAR

- ❖ **Cem:** Sözlükte bir araya gelmek, toplanmak gibi anlamlara gelir. Cem, Alevi-Bektaşî geleneğinde en önemli ayindir.
 - ❖ **Cemevi :** Ayin-i cem erkânının yapıldığı; yol, adap ve erkânın öğrenildiği ve gösterildiği yerdir.
 - ❖ **Gülbank:** Alevilik-Bektaşî kültüründe dua, gülbank olarak adlandırılır. Gülbank; Allah'a (c.c.) sığınma, ondan af dileme, dua edip ona yakarma amacıyla okunur.
 - ❖ **Musahiplik:** Sözlükte “kardeş tutmak, kardeş edinmek” anlamlarına gelen musahiplik Alevilik Bektaşilikte evli olan iki kişinin aileleriyle birlikte, kurban keserek hayat boyu yol kardeşi olmaya Hakkın ve halkın huzurunda ikrar verip kardeş olmasıdır. Alevi Bektaşilikte musahiplik, Hz. Peygamberin Medine'ye hicretinden sonra, hicret eden muhacirlerle onlara yuvalarını açan Ensar arasında yaptığı kardeşlik uygulamasına dayandırılır.
 - ❖ **Razılık ve Kul Hakkının Sorulması:** Alevilik-Bektaşilikte, üzerinde kul hakkı olan kişilerin ceme katılması uygun görülmez. Bundan dolayı cemin başındaki dede orada bulunanlara dönerek şöyle uyarır:“Canlar! Yolumuz rıza yoludur. Biz sizi, sizden alıp Hakk'a teslim edeceğiz, özünüzdeki Hakk'la dâr ve didar olacaksınız.”
- Hızır ve Muharrem Orucu:** Alevilik-Bektaşilikte önemli bir yere sahip olan hızır orucu genellikle şubat ayının 13, 14, 15. günlerinde tutulur. Bazı yörelerde ise beş veya yedi gün olarak tutulur. Hz. Ali ve Hz.Fatıma'nın (r.a.) tuttuğu rivayet edilen bu oruç, Alevi-Bektaşî geleneğinde önemli bir yer tutar. Alevilik-Bektaşilik geleneğinde Muharrem ayına büyük önem verilir. Bu ay içinde Aşure gününün olduğu aydır. Alevilik-Bektaşilikte bu ay boyunca Hz. Peygamber ve Ehl-i beytine salavat getirilir. Başta Kerbela'da şehit olan Hz. Hüseyin ve Ehl-i beyt için mersiye ve dualar okunur. Alevi-Bektaşiler, Muharrem ayında kimi yerlerde 10, kimi yerlerde de 12 gün oruç tutarlar. Kerbela'da şehit edilen Hz. Hüseyin (c.c.) ve Ehl-i Beytin anısına tutulan oruç aslında bir yastır. Bundan dolayı Muharrem orucunun diğer bir adı da Yas-ı Matemdir.
- Bu dönemde;** ❖ Su içilmez(Ancak hoşaf, ayran vb. sulu gıdalar alınabilir), tıraş olunmaz, çamaşır yıkanmaz, hayvan ve ağaç kesilmez. ❖ Et, soğan, sarımsak, yumurta yenilmez. ❖ Aynaya bakılmaz, süslenilmez. ❖ Düğün, oyun ve çeşitli eğlenceler yapılmaz.

- Yılın belli zamanlarında yapılan önemli cemler bulunmaktadır. Farklı zamanlarda yapılan cem türlerinin hepsi, cem evinde ve dedenin huzurunda gerçekleştirilir.

- ⇒ Cem erkanının amacı; ehl-i beyt sevgisi ve Muhammed-Ali sevgisidir.
- ⇒ Ceme katılanlar topluca tövbe eder.
- ⇒ Zakir (âşık) bağlama eşliğinde dua okur.
- ⇒ Lokma ve kurbanlar dede tarafından dualandıktan sonra dağıtılır.
- ⇒ Yılın belirli zamanlarında çeşitli cemler yapılır. Bunlar;
 - Dardan inme cemi
 - Musahiplik cemi
 - Düşkünlükten kaldırma cemi
 - Abdal Musa cemi

Âyin-i Cem Türleri

Abdal Musa Cemi	Abdal Musa adına yapılan yılın ilk cemidir. İnsanlar arasında birliği sağlamak amaçlanır. İnsanlar bir araya gelip kurban keserler
Düşkünlükten Kaldırma Cemi	İşledikleri bir suç nedeniyle yol düşkünü ilan edildikten sonra tövbe ederek üzerindeki kul hakkını iade eden kişiler için yapılan cemdir. Dede bu kişilerin hayr yapmaları gibi öğütlerde bulunur. Bu kişiler bir daha düşkün olmayacakları hakkında söz verirler.
Dardan İndirme Cemi	Vefat eden kişinin ardından yapılır. Ölen kişinin yedisi veya kırkında kurban kesilip lokma dağıtılır. Borçları ödenir. Çevresi ve tanıdıklarından helallik istenir.

» 1- DİNİ MESELELERİN ÇÖZÜMÜNDE TEMEL İLKE VE YÖNTEMLER

» Kur'an-ı Kerim ve sünnette hakkında hüküm bulunmayan konular hakkında icthah yoluna başvurulmalıdır. İctihat, yeterli bilgi donanımına sahip olan din aliminin Kur'an, sünnet ve icma yolu ile elde edemediği bir hüküm hakkında gerekli çabayı sarf ederek hüküm vermesidir.

İctihat yapan kimseye "**müctehit**" denir.

İcma ise sözlük anlamı *bir konu etrafında toplanmak bir araya gelmek* demektir. Peygamberimizin vefatından sonra din alimlerinin bir hüküm üzerinde ittifak etmeleridir.

» **Dini Meselelerin Çözümünde Temel İlkeler Şu Şekildedir:**

a) Çözüm önerileri fitrata aykırı olmamalıdır. Güncel mesele hakkında verilen hüküm insan onurunu zedeleyecek ve onun yaratılış gayesine aykırı olmamalıdır. Örneğin para karşılığında kişinin herhangi bir organını satması.

b) Konuya bütüncül yaklaşılmalıdır. Hüküm verirken olay sadece bir yönü ile değil tüm boyutları ile ele alınmalıdır.

c) İslam'ın temel amaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Ortaya konulan çözüm İslam'ın ilkeleri ile ters düşmemelidir.

d) Temel ahlaki değerler ihmal edilmemelidir.

e) Çözüm önerileri dinin kesin hükümlerine (Zaruriyyatı Diniyye) aykırı olmamalıdır.

Zaruriyyat-ı Diniyye 5 tanedir:

1- Aklın Korunması: Akla zarar veren uyuşturucu ve alkol gibi maddelerden uzak durulmalıdır.

2- Canın Korunması: Kişi canını korumakla sorumludur. Haksız yere cana kıymak dinimizde yasaklanmıştır.

3- Neslin Korunması: Sağlıklı bir aile için evlenilmeli, zina gibi haramlardan uzak durulmalıdır.

4- Malın Korunması: Kişi başkasının malına göz dikmemelidir. Hırsızlık, gasp, rüşvet vb. yasaklanmıştır.

5- Dinin Korunması: Kişi dinini en doğru şekilde öğrenmeli, batıl inanç ve hurafelerden kaçınmalıdır.

» 2- İKTİSADİ HAYATLA İLGİLİ MESELELER

a) İslam'da Mülkiyet Anlayışı: İslam dininde mülkün Allah'a ait olduğu inancı savunulmuş ayrıca mal ve kişisel mülkiyet kutsal kabul edilmiştir.

Kişinin sahip olduğu malı helal yollardan kazanması istenmiştir. Emek verilmeden faiz, hırsızlık ve gasp gibi haram yollarla kazanmak ve başkasının malına zarar vermek yasaklanmıştır.

İslam dininde mal edinmek bir amaç değil; paylaşma ve yardımlaşma için bir araç olarak görülmüştür.

Malın bir zümrenin elinde toplanmaması için paylaşılması öğütlenmiştir. Kişinin infak ederken her şeyini vermesine de cimrilik etmesi de doğru değildir. Orta yolu bulması tavsiye edilmiştir.

b) İşçi Hakları: İslamda işçiye alnının teri kurumadan ücretinin verilmesi esastır.

İşçiye işe başlamadan önce kaç saat çalışacağı ve hangi işleri yapacağı net bir şekilde açıklanmalıdır. İşveren, iş güvenliğini sağlamalıdır. Çalışanın hayatını riske atacak tehlikeli durumlara karşı tedbirlerini almalıdır. İşçi ise kendisine verilen işi en güzel şekilde yapmalı, gerekli güvenlik tedbirlerini alarak canını korumalı ve sorumlğunun farkında olmalıdır.

» **c) Gıda Maddeleri ve Bağımlılık:** Dinin yapılmasında herhangi bir sakınca görmediği iş ve davranışlara **helal**, yenilmesini veya yapılmasını yasakladığı şeylere ise **haram** denir.

İslam'da "**Eşyada aslolan ibahadır.**" prensibi gereği hakkında kesin bir şekilde yasaklama bulunmayan şeyler helal sayılır. Birey, hakkında hüküm bulunmayan bir şeyi yeme içme konusunda şüphe duyuyorsa ondan kaçınması tavsiye edilmiştir.

İslam'da;

- Domuz eti yemek
 - Kan içmek
 - Ölmüş hayvan (leş) eti yemek
 - Allah'tan başkası adına kesilen hayvanın etini yemek.
 - Azı dişli olan hayvanların ve yırtıcı kuşların etinin yenilmesi
- haram kabul edilmiş ve **yasaklanmıştır.**

- İslam'da bireyin hem akıl hem de beden sağlığına zarar veren alkol ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklar haram kabul edilmiştir. Sigara içmek ise insanın beden sağlığını bozduğu için din alimleri tarafından "Tahrimen Mekruh" yani haram derecesinde çirkin iş olarak görülmüştür.

» 3- SAĞLIK VE TIPLA İLGİLİ BAZI MESELELER

» **A) Otopsi:** Kişinin ölüm nedenini araştırılması için ceset üzerinde yapılan tıbbi incelemedir.

Otopsi ile ölen kişinin ölüm nedeni tam olarak öğrenilir ve bir cinayet olup olmadığı kesinliğe kavuşur.

İslamın ilk dönemlerinde bazı İslam alimleri otopsiyi insan vücudunu aşağılayıcı bir hareket olarak görüp buna cevaz vermemiştir. Ancak gerek hastalıkların araştırılması gerekse ölüm nedenlerinin bilinmesi hususunda otopsi elzem haline geldiği için günümüz İslam alimleri otopsi yapılmasını caiz görmüşlerdir.

» **B) Ötenazi:** Tedavisi olmayan bir hastalığa yakalanmış bir kişinin yaşamına kendi veya yakınlarının isteği ile son vermesine denir.

Ötenazi, İslam dininde cinayet ile eşdeğer tutulmuş ve haram olarak kabul edilmiştir. Çünkü yaşama hakkı kutsaldır ve canı ancak Allahü Teala alabilir. Kişi, Allahü Teala'nın kendisine vermiş olduğu bu canı en iyi şekilde korumakla sorumludur.

NOT: Beyin ölümü gerçekleşmiş olan kimseler için hekimin onayı ve yakınlarının isteği ile destek ünitesinden fişinin çekilmesi ötenazi olarak görülmemiştir.

» **C) Organ Nakli:** Yeni ölen veya beyin ölümü gerçekleşmiş olan birisinin organının alınarak ihtiyaç sahibi bir hastaya nakledilmesidir.

İlk dönemlerde insanın saygın bir varlık olduğu ve bedenine herhangi bir müdahalede bulunamayacağı görüşünden yola çıkılarak organ nakli caiz görülmemiştir.

Ancak zaman içerisinde insan için aslolanın yaşama hakkı olduğu vurgulanmış ve belirli kriterler çerçevesinde organ nakli caiz görülmüştür.

NOT: Organın herhangi bir ücret karşılığında satılması kesinlikle yasaklanmıştır.

» **Organ Naklinin Hangi Şartlarda Gerçekleşebileceğine Dair İslam Alimlerinin Üzerinde Uzlaştıkları Görüşler Şöyledir:**

a) Organ naklinin zaruret olması ve naklin olumlu sonuç vereceği konusunda güçlü kanaatin olması durumunda, organ nakli caizdir.

b) Dinen aranan şartların gerçekleşmiş ve organı alınacak kimsenin kendisinin veya kanuni temsilcisinin izninin olması hâlinde organ nakli caizdir.

c) Kalp gibi hayatın kendisine bağlı bulunduğu tek organların canlı bir insandan bir başkasına nakli haramdır.

d) Canlı bir insandan, temel bir hayati fonksiyonunu devre dışı bırakan organ nakli haramdır.

e) Açıklanan durumlarda organ naklinin ittifakla caiz görülmesi, organın satım konusu yapılmaması şartına bağlıdır. (*İbrahim Kafi Dönmez, İslamda İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi, C 3, s. 512.*)

» **D) Kan Bağıışı:** Kişinin başkalarının hayatını kurtarmak için kan bağıışında bulunması dinimizde tavsiye edilen bir davranıştır. Kişi kan bağıışı yaparken herhangi bir ücret talep etmemelidir.

» **E) Haram Maddelerle Tedavi:** Dinimizde alkol gibi içilmesi ve kullanılması haram olarak kabul edilen bazı maddeler vardır. İslam dini zaruriyet halinde bunların tedavi amaçlı kullanılmasına izin vermiştir.

» **F) İntihar:** İslam dininde yaşama hakkı kutsaldır ve insan Allahü Teala'nın kendisine verdiği bedeni en iyi şekilde korumakla sorumlu tutulmuştur.

Canı korumak, İslam'ın korunmasını istediği beş temel değerden birisidir.

“Kim, bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa, sanki bütün insanları yaşatmıştır. Andolsun ki, onlara peygamberlerimiz, apaçık deliller (mucize ve âyetler) getirdiler. Ama onlardan birçoğu bundan sonra da (hâlâ) yeryüzünde aşırı gitmektedir.” (Maide, 32.ayet)

İntihar, kişinin çeşitli yöntemler ile kendi yaşamına son vermesidir.

Allahü Teala Kur'an-ı Kerim'de *“Kendinizi öldürmeyiniz...”* buyurmaktadır.

İntihar, büyük günahlar arasında yer almaktadır.

İnsan başına gelen sıkıntılar karşısında asla ümitsizliğe düşmemeli, zorluklara sabır ile karşılık vermelidir.

Peygamberimiz *“Başa gelen bir sıkıntı sebebiyle hiçbiriniz ölmeyi istemesin. Eğer ölümü istemek zorunda kalırsa şöyle desin: Allahım! Yaşamak benim için hayırlı olduğu sürece hayat ver. Ölmek benim için daha hayırlı olduğu zaman canımı al!”* buyurmuştur.

1. HİNDUIZMİN TARİHÇESİ

Dünyanın yaşayan en eski dini olmakla beraber tarihinde herhangi bir kurucuya da rastlanmayan dindir. Hint yarımadasında yaşayanların inanç ve geleneklerini ifade eden bu dine bazı kaynaklarda **Brahmanizm** de denmektedir. Hindular, dinlerini “**Sanatana Dharma**” (ezeli ve ebedi din) ya da “**Dharma**” olarak adlandırmaktadır. MÖ 2000-1500 yıllarında göçebe ve savaşçı Ariler’in istilası ile inanç ve geleneklerin birbirine karışması sonucunda ‘**Hinduizmin**’ ortaya çıktığı ifade edilmiştir

2. HİNDUIZMİN İNANÇ SİSTEMİ

Bu dinde tek bir tanrı değil çok çeşitli tanrılar topluluğu vardır. Öne çıkan Tanrıları; **Brahma** (Mutlak varlık, yaratıcı), **Vişnu** (koruyucu), **Şiva** (yok edici), **Devi** (Anne)’dir. Halkın sınıflara ayrıldığı bir din olan Hinduizm’de “**Kast Sistemi**” karşımıza çıkar. İnsan işlediği fiilere göre, bitki, hayvan, insan veya tanrı şeklinde tekrar doğmaktadır. 1947’de kaldırıldığı söylenen sistemi bugün hala sürdürenler olduğu ifade edilir. Hinduizm’de birçok önemli inanç yer alır; **Tenasüh / Reenkarnasyon / Samsara** (Ruh göçü), **Karma** (Sebepl sonuç yasası), **Nirvana /Mokşa** (Mutlak Tanrı ile birleşme) şeklindedir.

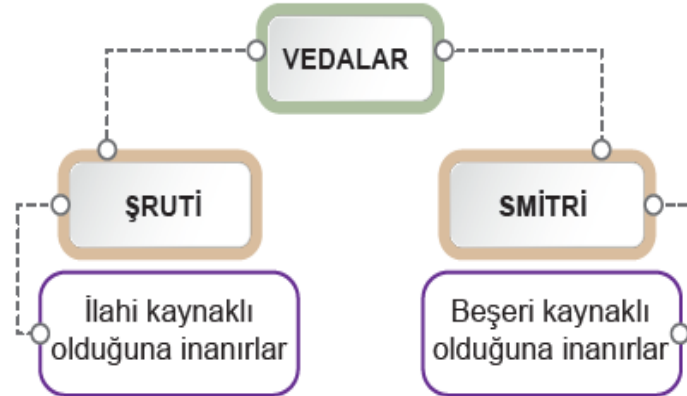
3. HİNDUIZMİN RİTÜELLERİ

Yalnızca mabetlerle sınırlı olmayan ibadethaneler; dağların zirveleri, nehir kenarları, kendi evleri, mağaralar vb. birçok yer mabet olarak kabul edilebilirken **Ganj Nehri** kutsal olarak ifade edilir. Fakat özelde tapınağa verilen isim **Mandir**'dir. Sabah güneşi doğmadan evvel, öğle vakti ve güneş battıktan sonra olmak üzere üç defa "**Om**" hecesiyle ibadet ederler. **Yoga** ve **Meditasyon** en önemli ritüellerdendir. Ruhun ölümsüz olduğuna inanan Hinduistler, ölümlerini gömmez fakat yakarlar ve küllerini de **Ganj Nehri**'ne dökerler.

4. HİNDUIZMİN KUTSALLARI VE SEMBOLLERİ

Bu dinde ilham edilen (**Şruti**) ve beşeri kaynaklı (**Smriti**) olmak üzere iki metinden bahsedilir. Kutsal bilgileri içinde barındıran "**Vedalar** (İlahi Bilgi)" Sanskritçe yazılmış ve en önemli kitaptır. Ayrıca bu dinde inek, maymun, yılan, fare gibi hayvanlar; Ganj Nehri, Meru Dağı, Şiva'nın evi Beranes gibi yerler kutsal ve önemlidir.

Kutsal metinleri "Vedalar"dır. İlahi bilgi demektir.

» 2- BUDİZM

- Budizm, MÖ 6. yüzyılda Kuzey Hindistan'da dünyaya gelmiş Buda'nın Hinduizm'in çok tanrıcılığına, Brahman isimli Hindu din adamlarına, Vedaların otoritelerine ve kast sistemine tepki olarak gelişmiş bir dindir. www.huseyinarasli.com

- Budizm'in kurucusu Buda, sarayda büyüyen bir prensdir. yirmi dokuz yaşında iken bir keşiş rahibinden etkilenerek tüm zenginliğini ve ailesini arkasında bırakarak tek başına yaşamaya başladı. Bir gün bir incir ağacının altında otururken hayatın amacını bularak aydınlandı ve öğretilerini yaymaya başladı. Buda, keşfettiği bu yolun orta yol olabileceğini düşündü ve bu orta yolu da "Sekiz Dilimli Yol" olarak açıkladı. Aydınlandığı tarih olan 8 Aralık, Budistlerin kutsal gecesidir.
- Buda Hindistan'da doğmuş olmasına rağmen bu dinin mensupları daha çok Çin, Moğolistan, Sri Lanka, Tayland, Myanmar, Vietnam, Singapur, Malezya, Tayvan, Tibet, Kore, Japonya ve Endonezya gibi Güney Asya ve uzak Doğu ülkelerinde bulunmaktadır. Bunun yanında bazı Batı Avrupa, ABD ve Avustralya ülkelerinde de yeni bir Budist mezhep olan Zen Budizm ilgi görmüş ve taraftar bulmuştur.

- » **Kutsal Kitapları:** Budizm'in kutsal kitabı, Üç Sepet anlamına gelen "**Tipitaka (Tripitaka)**" dır. Bu üç sepet Disiplinler Sepeti, Doktrinler Sepeti ve Vaazlar Sepeti'dir.
- » **Dini Sembolü:** Sekiz kollu tekerlek'tir.
- » **Tanrı İnançları:** Tanrı inancı ile ilgili net bir bilgi yoktur. Tanrı'nın varlığı veya yokluğu ile ilgilenmezler. Budizm'de inancın temelini, "*Buda'ya sığınırım, Dhamma'ya (Buda Öğretisi) sığınırım ve Sangha'ya (Rahipler) sığınırım.*" ifadesi oluşturur. Budistlere göre Buda, aydınlandıktan sonra Tanrı olmuştur.

- Budizm'de belirli bir ibadet ve dua şekli yoktur. Buda heykeline saygı göstermek, kutsal metinleri okumak, meditasyon yapmak ve belli günlerde oruç tutmak ibadet sayılır.
- Pagoda Budist tapınaklarına verilen isimdir. Budistler buraya giderek tapınak içerisinde bulunan Buda heykeline saygı gösterirler.
- Budistler, Buda'nın hayatının geçtiği Hindistan'daki bazı bölgeleri ziyaret (hac) mekânı olarak görürler. Rumnindei (Yeni Delhi) Buda'nın doğum yeri, Bodh-Gaya (Allahabad) bodhi ağacının bulunduğu ve Buda'nın aydınlandığı yer. Varanasi (Nepal) Sekiz dilimli yol, Buda'nın ilk vaaz verdiği yer. Kusinagara (Agra) Stupa, Buda'nın mezarının bulunduğu yer.
- Budizm'de reenkarnasyon inancı olduğu için ölen kişinin cesedi yakılır.
- Nirvana anlayışı Budizm'de önemli bir yere sahiptir. Çünkü mutlu olabilmek için Nirvana'ya ulaşmak gerektiğine inanılır. Nirvana; insanın bütün istek ve hırslarının yok olduğu, ıstıraplarının bittiği saf ve temiz bir duruma kavuşmaktır. www.huseyinarasli.com

» 3- KONFÜÇYANİZM

Konfüçyüs M.Ö.6. yy'da yaşamış bilge kimsedir.

Çin'in en eski dinlerinden birisidir. Ahlak öğretileri ile ön plana çıkmıştır. Doğruluk, iyilik, atalara bağlılık, büyüklere saygı önem verilen temel değerlerdir.

» **İnanç Sistemi:** Konfüçyanizm'de Tanrı için **"T'ien"** ifadesi kullanılmıştır.

T'ien, evreni yaratan ve onu düzene koyan üstün güçtür.

T'ien, fakir ve yoksul kimseleri koruması için hükümdarları, insanlara bilmediklerini öğretmek ve ülkenin huzurunu sağlamak için öğretmenleri göndermiştir.

Çinliler "Göğün oğlu" olarak kabul ettikleri hükümdara ve atalarına bağlılığı ibadet kabul ederler ve onlara tapınırlar.

» **Kutsal Kitabı:** "Beş Klasik" ve "Dört Kitap"tır.

"Beş Klasik" şu kitaplardan meydana gelmektedir: 1. Değişiklikler Kitabı, 2. Tarih Kitabı, 3. Şiirler Kitabı, 4. Törenler Kitabı, 5. İlkbahar ve Sonbahar Vekayinameleri.

"Dört Kitap" ise 1. Konuşmalar, 2. Büyük Bilgi, 3. Orta Yol Doktrini, 4. Mensiyüs'ün Kitabı

» **Kutsal Mekanları:** Konfüçyanizm'de en önemli ibadet yeri Çin'in en büyük ve en tanınmış yeri olan Konfüçyüs Tapınağı'dır. Mabetlerde Tanrı'nın hazır bulunduğu düşüncesi hakim olduğundan ölmek üzere olan kişiler mabede getirilerek Tanrı'nın huzurunda can vermeleri sağlanır.

Bu inanışta evlilik önemlidir. Kişinin evlenmeden veya erkek bir çocuk bırakmadan ölmesi günah kabul edilir.

Kişinin bir hata yaptığı zaman hemen özür dilemesi gerektiğine ve işlenen günahların bu dünyada da cezasız kalmayacağına inanılır. Rahip veya rahibeler gibi bir din sınıfı bulunmaz. Ayinleri, devletin görevlendirdiği memurlar yaptırır.

4. TAOİZM

- Kurucusu:** Lao-Tse (Laozi)
- Ortaya çıktığı yer:** Çin
- Kutsal Kitabı:** Tao Te Ching
- Tao:** Doğal yol, evrenin işleyiş düzeni

Temel Öğretileri:

- Doğayla uyum içinde yaşamak
- Wu Wei:** Zorlamadan, akışa göre hareket
- Yin-Yang:** Zıtlıkların dengesi (gece-gündüz, iyi-kötü)

☰ **Yang** : Erkekler, ışık, sıcak, olumlu iyilik gibi anlamlara gelir.

☷ **Yin** : Dişilik, kötülük, soğuk olumsuz gibi anlamlara gelir.

☯ Yin ve yang birbirlerinin zıddıdır. Ayrılmazlar. Birlikte faaliyette bulunurlar.

☰ Yang, yinden üstündür.

🧠 Ahlaki Değerler:

- Sadelik
- Tevazu
- İç huzur
- Şiddetten uzak durmak
- Doğayı sevmek